“FinEx Kredit” BOKT ASC

31 dekabr 2018-ci il tarixinə

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına
Uyğun Maliyyə Hesabatları və
Müstəqil Auditorun Hesabatı

MÜNDƏRİCAT

MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI 3-4

MALİYYƏ HESABATLARI

Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat 5
Mənfəət və ya Zərər və Sair Gəlirlər haqqında Hesabat 6
Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat 7
Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti haqqında Hesabat 8

Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər 9-49

RSM Azerbaijan

Demirchi Tower 21st floor,
37 Khojaly ave, AZ1025,
Baku, Azerbaijan

T +994(12) 480 4571
F +994(12) 480 4563

www.rsm.az

MÜSTƏQİL AUDİTORLARIN HESABATI

"FinEX Kredit" BOKT ASC-nin Səhmdarlarına və İdarə Heyətinə:

Rəy

Biz "FinEX Kredit" BOKT ASC-nin (bundan sonra "Təşkilat") 31 dekabr 2018-ci il tarixinə təqdim edilən maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə mənfəət və ya zərər və sair gəlirlər haqqında hesabatın, səhmdar kapitalında dəyişikliklər haqqında hesabatın və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın, eləcə də əsas uçot siyasətinin və digər izahedici məlumatların xülasəsindən ibarət olan maliyyə hesabatlarının audit yoxlamasını apardıq.

Bizim rəyimizcə, hazırkı maliyyə hesabatları "FinEX Kredit" BOKT ASC-nin (bundan sonra "Təşkilat") 31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Rəyin bildirilməsi üçün əsas

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyət rəyimizin *"Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti"* bölməsində əks etdirilir. Biz Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsinə uyğun olaraq Təşkilatdən asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, eləcə də fırıldaqçılıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sisteminə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik, Təşkilatı ləğv etmək və ya onun fəaliyyətini dayandırmaq istəyi yaxud bundan başqa hər hansı digər real alternativi olmadığı hallar istisna olmaqla, Təşkilatın öz fəaliyyətini fasiləsiz davam etdirmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, uyğun olduqda fəaliyyətin fasiləsizliyi ilə bağlı məlumatların açıqlanması və fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə əsasən maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına görə məsuliyyət daşıyır.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan şəxslər Təşkilatın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarət üçün məsuliyyət daşıyırlar.

RSM Azerbaijan is a member of the RSM network and trades as RSM. RSM is the trading name used by the members of the RSM network. Each member of the RSM network is an independent accounting and consulting firm which practices in its own right. The RSM network is not itself a separate legal entity in any jurisdiction.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz saxtakarlıq yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlərə yol verilmədiyinə dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizi özündə əks etdirən auditor hesabatının hazırlanmasından ibarətdir. Kifayət qədər əminlik dedikdə yüksək əminlik səviyyəsi nəzərdə tutulur. Lakin belə əminlik səviyyəsi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun auditin aparılması zamanı bütün əhəmiyyətli təhriflərin aşkar olunacağına zəmanət vermir. Fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yarana biləcək təhriflər o halda əhəmiyyətli hesab edilir ki, onlar ayrı-ayrılıqda və ya bütövlükdə maliyyə hesabatları əsasında istifadəçilərin qəbul etdikləri iqtisadi qərarlara təsir göstərə bilsin.

Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılmış audit çərçivəsində biz auditin aparıldığı bütün müddət ərzində peşəkar mülahizələr irəli sürür və peşəkar skeptisizmi saxlayırıq. Bundan əlavə biz:

- Saxtakarlıq yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, bu risklərə qarşı audit prosedurları işləyib hazırlayır və tətbiq edir; rəyimizin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edən audit sübutu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhv nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir. Belə ki, fırıldaqçılıq gizli sövdələşmə, saxtakarlıq, məlumatların bilərəkdən göstərilməməsi, təhrif edilmiş şəkildə təqdim edilməsi və ya daxili nəzarət sistemində sui-istifadə hallarını nəzərdə tutur.
- Təşkilatın daxili nəzarət sisteminin effektivliyi barədə rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarının işlənib hazırlanması məqsədilə audit üçün əhəmiyyətli olan daxil nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik.
- Tətbiq edilən uçot siyasətlərinin uyğunluğunu, uçot təxminlərinin və rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış müvafiq açıqlamaların əsaslı olduğunu qiymətləndiririk.
- Fəaliyyətin fasiləsizliyi ilə bağlı rəhbərliyin mülahizələrinin uyğunluğu və əldə edilmiş audit sübutlarına əsasən Təşkilatın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyəti ilə bağlı əhəmiyyətli dərəcədə şübhə yarada biləcək hadisə və şərait üzrə qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmamasına dair fikir bildiririk. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu barədə nəticəyə gəldikdə, biz auditor rəyimizdə diqqəti maliyyə hesabatlarındakı müvafiq açıqlamalara cəlb etməli, belə açıqlamalar yetərli olmadıqda, rəyimizi dəyişdirməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatının tarixinədək əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və şəraitlər Təşkilatın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətini dayandırmasına səbəb ola bilər.
- Maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, o cümlədən açıqlamaları və maliyyə hesabatlarında mövcud əməliyyatlar və hadisələrin düzgün təqdim edilməsini qiymətləndiririk.

Biz digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və vaxtı, əhəmiyyətli audit nəticələri, eləcə də audit prosesində müəyyən etdiyimiz daxili nəzarət sistemindəki əhəmiyyətli çatışmazlıqlar barədə məlumat təqdim edirik.

Azərbaycan Respublikası, Bakı

31 yanvar 2019-cu il

RSM Azerbaijan

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2018-ci il	31 dekabr 2017-ci il
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	6	737,381	137,998
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	7	6,057,288	3,572,902
Binalar və avadanlıqlar	8	65,630	10,783
Qeyri-maddi aktivlər	8	61,945	20,678
Digər aktivlər	9	54,476	40,586
Təxirə salınmış vergi aktivi	17	7,554	4,941
Cəmi aktivlər		**6,984,274**	**3,787,888**
Öhdəliklər			
Müddətli borc öhdəlikləri	10	2,242,915	1,262,062
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	11	3,714,915	1,672,605
Mənfəət vergisi öhdəliyi		36,107	-
Digər öhdəliklər	12	17,295	21,331
Cəmi öhdəliklər		**6,011,232**	**2,955,998**
Kapital			
Nizamnamə kapitalı	13	800,000	800,000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		173,042	31,890
Cəmi kapital		**973,042**	**831,890**
Cəmi öhdəliklər və kapital		**6,984,274**	**3,787,888**

31 yanvar 2019-cu il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin Sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin Direktoru

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2018-ci il tarixində bitən il üzrə	31 dekabr 2017-ci il tarixində bitən il üzrə
Faiz gəlirləri	14	1,385,605	798,437
Faiz xərcləri	14	(583,330)	(327,080)
Xalis faiz gəlirləri		**802,275**	**471,357**
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	7	(18,399)	(9,885)
Ehtiyat ayırmalarından sonra xalis faiz gəlirləri		**783,876**	**461,472**
Haqq və komissiya xərcləri	15	(45,333)	(15,400)
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis (zərər)/gəlir		(954)	2,547
İnzibati və digər əməliyyat xərcləri	16	(561,075)	(406,808)
Vergidən əvvəlki mənfəət		**176,514**	**41,811**
Mənfəət vergisi xərci	17	(35,362)	(5,888)
İl üzrə mənfəət		**141,152**	**35,923**
İl üzrə digər məcmu gəlirlər		-	-
İl üzrə cəmi məcmu gəlirlər		**141,152**	**35,923**

31 yanvar 2019-cu il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin Sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin Direktoru

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	Nizamnamə Kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi səhmdar kapitalı
31 dekabr 2016-cı il tarixinə qalıq		**600,000**	**53,877**	**653,877**
Nizamnamə kapitalında artma	13	200,000	-	**200,000**
Elan olunmuş dividend		-	(57,910)	**(57,910)**
2017-ci il üzrə məcmu gəlir		-	35,923	**35,923**
31 dekabr 2017-ci il tarixinə qalıq		**800,000**	**31,890**	**831,890**
Nizamnamə kapitalında artma	13	-	-	-
Elan olunmuş dividend		-	-	-
2018-ci il üzrə məcmu gəlir		-	141,152	141,152
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq		**800,000**	**173,042**	**973,042**

31 yanvar 2019-cu il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin Sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin Direktoru

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2018-ci il	31 dekabr 2017-ci il
Əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını			
Vergidən əvvəlki mənfəət		176,514	41,811
Düzəlişlər:			
Faiz gətirən aktivlər üzrə dəyərsizləşmədən zərər	7	18,399	9,885
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis zərər		954	(2,547)
Amortizasiya və köhnəlmə xərcləri	8	13,965	2,545
Xalis faiz gəlirləri		(802,275)	(471,357)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını		**(592,443)**	**(419,663)**
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslarda xalis artım	7	(2,332,593)	(404,633)
Digər aktivlərində xalis artım	9	(13,756)	(6,180)
Digər öhdəliklərində xalis artım/(azalma)	12	(4,036)	11,188
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(2,000)	(19,402)
Alınmış faiz gəlirləri		1,215,413	751,888
Ödənilmiş faiz xərcləri		(465,452)	(323,752)
Əməliyyat fəaliyyətinə yönəlmiş xalis pul vəsaitləri		**(2,194,867)**	**(410,554)**
İnvestisiya fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını			
Qeyri maddi aktivlərin alınması	8	(46,431)	-
Binalar və avadanlıqların alınması	8	(63,649)	(400)
İnvestisiya fəaliyyətinə yönəlmiş xalis pul vəsaitləri		**(110,080)**	**(400)**
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını			
Nizamnamə kapitalında artım	13	-	200,000
Müddətli borc öhdəliklərində xalis artım	10	900,263	171,748
Buraxılmış borc qiymətli kağızlarında xalis artım	11	2,005,021	136,846
Dividend ödənişi		-	(57,910)
Maliyyə fəaliyyətinə yönəlmiş xalis pul vəsaitləri		**2,905,284**	**450,684**
Məzənnə fərqlərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri		**(954)**	**68**
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis artma/(azalma)		**599,383**	**39,798**
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	6	137,998	98,200
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	6	**737,381**	**137,998**

31 yanvar 2019-cu il tarixində İdarə Heyəti adından imzalanmış və dərc olunmaq üçün təsdiqlənmişdir.

Rəşad Qasımov
İdarə Heyətinin Sədri

Vüqar Zeynalov
Maliyyə Departamentinin Direktoru

1. Giriş

Təşkilat və onun fəaliyyəti

"FinEx Kredit" BOKT ASC ("Təşkilat") 2013-cü ildə təsisçilər tərəfindən ənənəvi bankçılıq sistemi vasitəsi ilə kredit əldə etmək imkanı olmayan fərdi sahibkarlara davamlı kredit xidməti göstərmək məqsədi ilə təsis edilmişdir. Təşkilat fiziki şəxslərə kredit verməklə onların fəaliyyətlərinin böyüməsi və iqtisadi vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması yolu ilə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafına köməklik göstərir.

Təşkilat 6 Avqust 2013-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi tərəfindən "FinEx Kredit" BOKT ASC adı ilə qeydiyyatdan keçirilmişdir. Təşkilat 18 Sentyabr 2013-cü il tarixindən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş 10 Sentyabr 2013-cü il tarixli BKT-14 nömrəli lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Təşkilatın hüquqi ünvanı aşağıdakı kimidir:

AZ1014, Bakı şəhəri Nəsimi rayonu, S.Rüstəm 11

Təşkilat bütünlüklə təsisçilərə məxsusdur. Təşkilatın əsas təsisçiləri aşağıdakı kimidir:

Səhmdarlar	**31 dekabr 2018, %**	**31 dekabr 2017, %**
Allahverdiyeva Ramine Tokay qızı	18%	18%
Namazov Tahir Çingiz oglu	1%	1%
İbrahimova Sevda Kamil qızı	24%	24%
Şərifov Mobil Famil oğlu	31%	31%
Tağıyeva Şəlalə İslam qızı	26%	26%

2. Təşkilatın Əməliyyat Mühiti

Azərbaycan Respublikası. Neft ixrac edən bir ölkə kimi və neftin dövlət büdcəsinin həcmi, eləcə də dəyəri etibarı ilə əsas paya sahib olduğu üçün Azəbaycan iqtisadiyyatı neftin dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə aslıdır. Bu səbəbdən sözügedən sahənin qiymətlərində yaranan fərqlər iqtisadiyyat üzərində böyük təsirə malikdir və neftin dəyərindəki kəskin dəyişikliklər valyuta dəyərdəndüşməsi, iqtisadiyyat və sənaye sahələrinin inkişafında ləngimələr, həmçinin pul vəsaitlərinin dövriyyəsində yaranan qeyri-sabitlik kimi bu və ya digər makro-iqtisadi faktorların mövcudluğuna gətirib çıxarır.

2014-cü ilin iyun ayının ortalarından etibarən neftin qiymətində qəfil enmə müşahidə olunmağa başlamışdır və bu birbaşa neft istehsal edən ölkələrə, eləcə də Azərbaycana öz təsirini göstərdi. Qeyd olunan hadisələr də öz növbəsində neft sahəsindəki gəlirlərin və dolayısı ilə illik büdcə gəlirlərinin azalması, neft istehsalatının aşağı enməsi və bu sahədə aparılan əməliyyatların dayandırılması ilə nəticələndi.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı beynəlxalq valyuta bazarında rəqabət qabiliyyətini qoruyub saxlamaq məqsədilə, valyuta siyasətini dəyişərək 21 Fevral 2015-ci il tarixli mətbuat bəyanatı ilə Azərbaycan manatının dəyərinin ABŞ dollarına nisbətdə 34 % və 21 Dekabr 2015-ci il tarixli mətbuat bəyanatı ilə 48 % endirilməsi haqqında qərarını açıqlamdı. Manatın ABŞ dollarına münasibətdə tədricən dəyərdən düşməsi 2016-cı il ərzində davam etmiş və bütövlükdə il üzrə təxminən 23%-ə bərabər olmuşdur.

2017-ci ilin 12 yanvar tarixindən, Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı üzən məzənnə sisteminə sərbəst keçid imkanı üçün kommersiya banklarına tətbiq etdiyi 4% məzənnə dəhlizini ləğv etmişdir.01 yanvar 2017-ci il tarixinə ABŞ dollarına nisbətdə manatın məzənnəsi 1.7707 AZN olmuş və il boyu dəyəri artaraq 31 dekabr 2017-ci il tarixinə 1.7001 AZN-də qərarlaşmışdır. 2018-ci il ərzində manatın dəyəri sabitləşmiş 31 dekabr 2018-ci il tarixində 1.7000 AZN-ə bərabər olmuşdur.

Neft qiymətlərində dəyişmələr neft və enerji sektorunun maliyyə və likvidlik mövqelərinə əhəmiyyətli dərəcədə təsirini göstərir, bu isə öz növbəsində həmin sahələrə kreditlərin ayrılmasındakı çətinliklərə, həmçinin mövcud borcların ödənilmə qabiliyyətinin aşağı enməsinə gətirib çıxara bilər. Müəssisələrin əməliyyat şəraitinin zəifləməsi rəhbərliyin pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı proqnozlarına, maliyyə və qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə qiymətləndirmə proseslərinə mənfi təsirini göstərməsi də ehtimal olunur. Mümkün əldə edilə bilən məlumatlar əsasında rəhbərlik dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirmələrində gələcək dövrün pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı yenilənmiş təxminlərdən istifadə etmişdir.

2. Təşkilatın Əməliyyat Mühiti (Davamı)

Makro-iqtisadi amillərin gözlənilən dəyişiklikləri səbəbindən rəhbərlik bu dəyişikliklərin Təşkilatın əməliyyatları üzərində təsirini dəqiq qiymətləndirmək və yarana biləcək nəticələrlə bağlı hər hansı bir ölçü götürmək iqtidarında deyil. Rəhbərlik, mövcud şəraitdə Təşkilatın fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirlərin görüldüyünü hesab edir.

Ölkədə sahibkarlığın inkişafı, biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə 2018-ci ildə vergi qanunvericiliyinə bir neçə istiqamətdə çox mühüm dəyişikliklər layihəsi hazırlanmış və qanun layihəsi Milli Məclis tərəfindən qəbul edilmişdir. Bunlar sahibkarlığın dəstəklənməsi, vergidən yayınmanın və "kölgə iqtisadiyyatı"nın miqyasının azaldılması, vergitutma bazasının genişləndirilməsi, vergi inzibatçılığının təkmilləşdirilməsi, mövcud və yeni veriləcək vergi güzəştlərinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi kimi istiqamətləri əhatə edir.

Vergi qanunvericiliyinə edilmiş ən mühüm dəyişiklik kimi qeyri-neft sektorunun özəl bölməsində çalışan vətəndaşların əməkhaqlarından tutulan vergilər üzrə vergi güzəştlərinin verilməsir. Dəyişikliyə əsasən aylıq əməkhaqqı 8000 manata qədər olan vətəndaşlar üçün 7 il müddətində gəlir vergisi üzrə 100 faizlik güzəşt verilib, 8000-dən yuxarı olan məbləğdə muzdlu işlə əlaqədar gəlir əldə edən fiziki şəxslər üzrə isə gəlir vergisi 14 faiz həcmində müəyyənləşdirilib ki, bu da dövlətin sözügedən məsələdə çox böyük fiskal güzəştə getməsi deməkdir.

Rəhbərlik vergi qanunvericiliyinə tətbiq olunan digər dəyişikliklərin Təşkilatın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsirinin olmayacağını hesab edir.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər

Standartlar və onların şərhi

9 saylı MHBS Maliyyə Alətləri

9 saylı MHBS 01 Yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən və daha sonrakı illik dövrlər üçün 39 saylı MUBS-u əvəz edir. Təşkilat 9 saylı MHBS çərçivəsində icazə verildiyi kimi hedcinq uçotunu 39 saylı MUBS-a uyğun olaraq davam etdirməyi seçib.
Təşkilat 2017- ci il üçün maliyyə alətləri haqqında müqayisəli məlumatları 9 saylı MHBS-a əsasən yenidən bəyan etməmişdir. Belə ki, 2017-ci il üçün maliyyə alətləri haqqında müqayisəli məlumatlar MUBS 39 əsasında təqdim olunmuş və 2018-ci il üçün təqdim edilmiş məlumatlarla müqayisə olunmamaqdadır. MHBS 9-un tətbiqindən yaranan fərqlər birbaşa 01 Yanvar 2018-ci il tarixinə bölüşdürülməmiş mənfəətdə tanınmışdır.

Təsnifat və ölçülməyə edilmiş dəyişikliklər

9 saylı MHBS təsnifat və ölçülmə kateqoriyasını təyin etmək üçün kapital alətləri və onların törəmələri istisna olmaqla, bütün maliyyə aktivlərinin müəssisənin aktivlərinin idarə olunmasının, biznes modeli və müqaviləli pul vəsaitlərinin hərəkətinin xarakteristikalarının kombinasiyası əsasında ölçülməsini tələb edir.

39 saylı MUBS üzrə maliyyə aktivlərinin ölçülməsi kateqoriyaları (mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyərdə tanınan (MZƏD), satıla bilən (SB), ödəniş tarixinədək saxlanılmış və amortizasiya olunmuş dəyər) aşağıda qeyd olunan kateqoriyalarla əvəz olunmuşdur:

• Amortizasiya olunmuş dəyərdə Borc alətləri
• Tanınmanın dayandırılmasından yaranan gəlir və xərclərin mənfəət və ya zərər hesabına bərpa olunduğu Sair məcmu gəlirlər vasitəsilə ədalətli dəyərdə tanınan Borc alətləri,
• Tanınmanın dayandırılmasından yaranan gəlir və xərclərin mənfəət və ya zərər hesabına bərpa olunmadığı Sair məcmu gəlirlər vasitəsilə ədalətli dəyərdə tanınan Borc alətləri
• Mənfəət və ya zərər hesabatında ədalətli dəyərdə tanınan maliyyə aktivləri

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Maliyyə öhdəlikəri üçün uçot Təşkilatın öz kredit riskindən yaranan və mənfəət və ya zərər hesabına tanınan gəlir və xərclərlə bağlı yanaşma istisna edilməklə, 39 saylı MUBS-da olduğu kimi dəyişməz olaraq qalmışdır. Bu əməliyyatlar mənfəət və ya zərər hesabatına heç bir sonrakı yenidən təsnifləşdirilmə tətbiq olunmadan sair məcmu gəlirlər hesabatında göstərilməlidir.
9 saylı MHBS-a əsasən əlaqədar derivativlər onların aid olduğu əsas maliyyə aktivlərindən ayrılıqda göstərilmir. Bunun əvəzində maliyyə aktivləri biznes model və onların müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirilir. Maliyyə öhdəliklərinin və qeyri-maliyyə müqavilələrinin daxilində olan əlavələr üçün hesabatda heç bir dəyişiklik tətbiq olunmamışdır.

Dəyərdən düşmə hesablaşmalarında edilən dəyişikliklər

9 saylı MHBS-in tətbiqi Təşkilatın kredit zərərləri üçün dəyərdən düşmə uçotunu əsaslı şəkildə dəyişməklə, 39 saylı MUBS-da nəzərdə tutulan baş vermiş zərər yanaşmasını proqnoz yönümlü "gözlənilən kredit zərərləri" (GKZ) yanaşması ilə əvəz etmişdir. MHBS 9-un tətbiqi Təşkilatdan kredit razılaşması və qarantiya müqavilələri ilə birlikdə bütün kreditlər və Mənfəət və ya Zərər hesabına tanınmayan digər borc maliyyə aktivlərinə GKZ modeli ilə ehtiyyat yaradılmasını tələb edir. Əgər bu modelə əsaslanan ehtiyyatlar yarandıqdan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artım baş verməyibsə, bu proses sonrakı 12 ay üçün fərz edilən ehtimalın ola bilməsi ilə əlaqələndirilir. Maliyyə aktivi alınmış və ya yaranmış kredit dəyərsizləşməsi təyinatına uyğun gəlirsə, bu halda ehtiyyatlar aktivlərin istifadə müddəti ərzində gözləilən kredit zərərlərinin dəyişməsinə əsaslanır.

MHBS 7
MHBS 9 və MUBS 39 arasındakı fərqləri aydın şəkildə əks etdirmək üçün Təşkilat 1 Yanvar 2018-ci il tarixindən başlayan illik dövrlər üçün yenilənmiş MHBS 7 "Maliyyə Alətləri: Açıqlamalar" standartını MHBS 9 ilə birlikdə qəbul etmişdir.
MHBS 7R həmçinin hedcinq uçotunu MUBS 39-un tələblərinə uyğun olaraq davam etdirməyi seçmiş müəssisələr üçün belə hedcinq uçotu ilə bağlı əlavə və daha detallı açıqlamalar tələb edir.

Əhəmiyyətli uçot siyasətlərinin icmalı

Faiz gəlirlərinin tanınması

Effektiv faiz dərəcəsi metodu
Həm MHBS 9, həm də MUBS 39-un tələblərinə əsasən amortizasiya edilmiş maya dəyərilə, eləcə də mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan bütün maliyyə alətləri üçün faiz dərəcələri effektiv faiz dərəcəsi (EFD) metodundan istifadə etməklə tətbiq olunur. Faiz hesablanan maliyyə aktivlərinin faiz gəlirləri MHBS 9 əsasında sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyərlə ölçülür, buna oxşar olaraq MUBS 39 əsasında satıla bilən və ödəniş tarixinədək saxlanılan kateqoriyaları üzrə qruplaşdırılan və faiz hesablanan maliyyə aktivləri də EFD metodundan istifadə edilməkələ təyin olunur. EFD maliyyə alətinin gözlənilən istifadə müddəti ərzində və ya daha qısa müddətə, maliyyə alətinin xalis qalıq dəyərinə qədər ehtimal olunan gələcək kassa daxilolmalarına tabe tutulan faizdir.
EFD (həmçinin, aktivin amortizasiya olunmuş dəyəri) satın alma zamanı hər hansı endirim və ya premium, EFD-nin daxili hissəsi olan haqq və dəyərlər nəzərə alınmaqla hesablanır. Təşkilat kreditin gözlənilən istifadə müddəti ərzində sabit geri qayıtma faizinin ən yaxşı təxminini istifadə etməklə faiz gəlirlərini tanıyır. Buna görə də Təşkilat müxtəlif mərhələlərdə tətbiq olunan fərqli faiz dərəcələrinin və məhsulun digər xarakteristikalarının istifadə dövrünün (ön ödəmələr, faiz cərimələri və ödənişləri daxil olmaqla) təsirlərini nəzərə alır.
Əgər maliyyə aktivlərində pul vəsaitlərinin axını ilə əlaqədar olan gözləntilər kredit riskindən başqa hər hansı bir səbəbə görə yenidən nəzərdən keçirilərsə düzəliş faiz gəlirlərində artma və azalma ilə birlikdə balans hesabatına aktivin qalıq dəyərində müsbət və ya mənfi düzəliş olaraq qeyd olunur.
İcbari olaraq mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə ölçülməsi tələb olunan bütün satış aktivləri və maliyyə aktivlərinin faiz gəlirləri, müqavilə faiz dərəcələri, xalis satış gəlirlərində və maliyyə aktivlərində xalis gəlir/(zərər) mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyər istifadə olunmaqlda tanınır.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Maliyyə alətləri – ilkin tanınma

Tanınmanın tarixi
Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, müştərilərə verilən kreditlər və avanslar, o cümlədən müştəri hesabları istisna olmaqla maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilkin olaraq satış tarixində, yəni Təşkilat müqavilənin şərtlərinə əsasən tərəflərdən birinə çevrilidyi tarixdə tanınır. Buna müntəzəm satışlar daxildir: bazarda tənzimləmə və konvensiyalarla müəyyən olunmuş zaman çərçivəsində aktivlərin çatdırılması, tələb olunan maliyyə aktivlərinin alınması və satılması. Müştərilərə verilən kreditlər və avanslar bu vəsaitlər müştərinin hesabına köçürüldüyü zaman tanınır.
Təşkilat müştərilərin balanslarını vəsaitlər Təşkilata köçürüldüyü zaman tanıyır.

Maliyyə alətlərinin ilkin ölçülməsi
Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması zamanı təsnifləşdirilən alətlərin idarə olunması biznes planı və onların müqavilə şərtlərindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilkin olaraq onların ədalətli dəyərində ölçülür, maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə qeyd olunması halından başqa digər əməliyyat məsrəfləri bu məbləğə əlavə edilir və ya çıxılır. Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması zamanı onun ədalətli dəyəri onun əməliyyat qiymətindən fərqlənirsə Təşkilat 1-ci günün mənfəət və zərər uçotunu aşağıda təsvir olunduğu şəkildə aparır.

1-ci gün mənfəət və zərər uçotu
Maliyyə alətinin əməliyyat qiyməti, onun yalnız bazar əməliyyatlarında müşahidə oluna bilən daxilolmalarına əsaslanan qiymətləndirmə metodu əsasında təyin olunmuş ədalətli dəyərindən və ilkin tanınma zamanı yaranan ədalətli dəyərindən fərli olduğu zaman, Təşkilat əməliyyat qiyməti və ədalətli dəyər arasındakı fərqi xalis satış gəlirlərinə tanıyır. Ədalətli dəyərin bəzi daxilolmaların müşahidə oluna bilmədiyi modelə əsaslandığı hallarda əməliyyat qiyməti və ədalətli dəyər arasındakı fərq təxirə salınır və yalnız daxilolmaların müşahidəsi mümkün oluqda və ya alətlərin tanınması dayandırldıqda mənfəət və zərərdə tanınır.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ölçülmə kateqoriyaları
1 Yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən və sonraki illik hesabat dövrləri üçün Təşkilat öz maliyyə aktivlərini aşağıdakı meyarlarla aktivlərin idarə olunmasının biznes modeli və aktivlərin müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:
• Amortizasiya olunmuş dəyərlə
• sair məcmu gəlirlər hesabında ədalətli dəyərlə
• mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə
Təşkilat öz derivativlərini və satış portfelini mənfəət zərər hesabına ədalətli dəyərlə təsnifləşdirir və ölçür. Təşkilat qeyd olunan yanaşma uyğunsuzluqları əhəmiyyətli dərəcədə azaltdığı və ya aradan qaldırdığı halda maliyyə alətlərini mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanıya bilər.
01 Yanvar 2018-ci ildən əvvəl Təşkilat öz maliyyə aktivlərini kreditlər və debitor borcları (amortizasiya olunmuş dəyər), mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan, satıla bilən və ödəniş tarixinə qədər saxlanılan (amortizasiya olunmuş dəyər) kateqoriyaları ilə təsnifləşdirirdi. Kredit müqavilələri və qarantiyalar istisna olmaqla, derivativ, satış üçün saxlanılan və ya ədalətli dəyər təyinatı tətbiq olunan maliyyə öhdəlikləri mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə və ya amortizasiya olunmuş dəyərdə ölçülür.

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

Amortizasiya olunmuş dəyərlə tanınan təşkilatlarla debitor borcları, Müştərilərə verilən kreditlər və avanslar, Maliyyə investisiyaları
Aşağıdakı hallar istisna olmaqla, 1 Yanvar 2018-ci ildən əvvəl *Bank hesabları* və *Müştərilərə verilən kreditlər və avanslar*a sabit və ya təyin edilə bilən aktiv bazarda qeyd olunmamış ödənişləri olan törəmə olmayan maliyyə aktivləri daxil idi:
• Təşkilatın dərhal və ya yaxın müddətdə satmağa niyyətli olduğu
• Təşkilatın ilkin tanınma zamanı mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyər və ya satıla bilən olaraq təyin etdiyi
• Təşkilatın satıla bilən olaraq təyin olunuş kredit azalması səbəbindən başqa ilkin investisiyasının əhımiyyətli hisssəsini bərpa edə bilməməsi ehtimalı olan maliyyə aktivləri

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

1 Yanvar 2018-ci ildən sonra Təşkilat yalnız aşağıdakı hər iki şərt ödənərsə *Bank hesabları* və *Müştərilərə verilən kreditlər və avanslar* və digər maliyyə investisiyalarını amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçür:
• Maliyyə aktivləri müqavilə əsasında pul vəsaitləri hərəkətinin toplanması məqsədi daşıyan biznes modelin tərkibindədir
• Maliyyə aktivlərinin müqavilə şərtləri ödənilməli olan əsas məbləğin qalıq dəyərinə hesablanmış faiz və əsas məbləğlərin geri ödənişindən yaranan pul vəsaitlərinin daxilolmalarına gətirib çıxarır.
Bu şərtlərin detalları aşağıda təsvir olunub.

Biznes modelin qimətləndirilməsi
Təşkilat onun biznes məqsədlərinə çatmaq üçün maliyyə aktivləri qruplarınının idarə olunmasını ən uyğun şəkildə əks etdirilməsi səviyyəsində özünün biznes modelini təyin edir.
Təşkilatın ın biznes modeli maliyyə alətlərinə görə tək-tək deyil, cəmlənmiş portfellərin daha yüksək səviyyələrinə görə qiymətləndirilir və aşağıdakı müşahidə oluna bilən faktorlara əsaslanır:

- Biznes modelin performansı və bu biznes model daxilində saxlanılan maliyyə aktivləri necə qiymətləndirilir və müəssisənin əsas idarə heyətinə təqdim olunur
- Biznes modelin performansına (və bu biznes model daxilində saxlanılan maliyyə aktivlərinə) təsir edən risklər və xüsusilə də, bu riskərin idarə olunması üsulu
- Müəssisənin menecerlərinə müavinətlər necə verilir (məsələn, kompensasiya aktivlərin ədalətli dəyərinə və yaxud müqavilə üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanır)
- Satışların gözlənilən tezliyi, dəyər və vaxtı da Təşkilatın qiymətləndirilməsi baxımından mühim aspektlərdən hesab edilir.

Biznes model qiymətləndirməsi "ən pis hal" və "stress vəziyyəti" halları nəzərə alınmadan gözlənilən qrafikaya əsaslanır.

İlkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Təşkilatın gözləntilərindən fərqli bir şəkildə həyata keçirilirsə bu halda Təşkilat biznes modelində qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin yeni başlayan və ya yeni satın alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən bu məlumatları da daxil edir.

Əsas məbləğin hesablanmış faizlərinin fərdi ödənişi (SPPI)
Təşkilat təsnifat prossesinin ikinci mərhələsində maliyyə müqaviləsi şərtlərinin test meyarlarına uyğun olub olmadığını müəyyən edir.
Test mərhələsinin əsas vacib prinsipi maliyyə aktivinin ədalətli dəyərinin ilkin mərhələdə tanınması və maliyyə aktivinin qüvvədə olduğu müddət ərzində dəyişməsi (məsələn, hər hansı bir təkrar ödəmə və ya premium/endirim amortizasiyası) kimi müəyyənləşdirilmişdir.
Kreditin verilməsi zamanı ən mühim maraq amillərindən biri pulun zaman dəyərinin və kredit riskinin nəzərə alınmasıdır. SPPI qiymətləndirməsi aparmaq üçün Təşkilat mühakimə, maliyyə aktivlərinin hansı məzənnədə istifadə edilməsi və faiz dərəcəsinin müəyyənləşdirilməsi kimi əlaqəli faktorların nəzərə alınmasını tətbiq edir.
Bundan fərqli olaraq pul vəsaitlərinin hərəkəti risklərində və ya dəyişkənliyə məruz qalmasını izah edən müqavilə şərtlərinə əsasən pul vəsaitlərinin axını yalnız ödənilmiş əsas və faiz məbləğlərindən yaranmır.
Bu kimi hallarda maliyyə aktivlərinin mənfəət və ya zərər hesabatında ədalətli dəyərlə (FVPL) ölçülməsi tələb olunur.

Ticarət üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri
Təşkilat maliyyə aktivlərini və ya maliyyə öhdəliklərini alqı-satqı işlərində və ya qısamüddətli mənfəət əldə etmək məqsədi ilə verilmiş olduğu vəziyyətə görə təsnifləşdirir yaxud birlikdə idarə olunan maliyyə hesablamalarının bir hissəsini formalaşdırır. Satıla bilən aktivlər və öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ədalətli dəyərlə qeyd olunur və ölçülür. Ədalətli dəyərdəki dəyişikliklər xalis ticarət gəlirində tanınır. Faiz və dividend gəlirləri və ya xərcləri, müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq və ya ödəniş haqqı yarandıqda xalis ticarət gəlirində qeyd olunur. Bu təsnifata, əsasən yaxın müddətdə satış məqsədilə alınmış qiymətli kağızları, qısamüddətli müqavilələr və müştəri kreditləri daxil edilmişdir. MUBS 39, alqı satqı məqsədli maliyyə alətlərinin mənfəət və ya zərər hesabında ədalətli dəyərlə ölçülməsinitələb edirdi. MHBS 9 aktivlərin idarə edilməsi və alətlərin müqaviləli pul vəsaitlərinin hərəkəti xüsusiyyətləri üçün müəssisənin biznes modelinin birləşməsi əsasında maliyyə alətlərinin təsnifləndirilməsini tələb edir.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Ticarət üçün saxlanılan borc alətləri olan maliyyə aktivləri mənfəət və ya zərər hesabında ədalətli dəyərlə ölçülməyə gətirib çıxaran iş modeli ilə nəticələnir.

Sair Məcmu Gəlir hesabatına əsasən Ədalətli Dəyərdə (FVOCI) borc alətləri (1 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən qüvvədədir)

Təşkilatlar asağıda göstərilən şərtlərin hər ikisinin yerinə yerinə yetirilməsi şərtiylə Sair Məcmu Gəlir hesabatına əsasən Ədalətli Dəyərdə ölçülmüş borc alətlərinin MHBS 9-a uyğun olaraq yeni kateqoriyalarını tətbiq edir:

- Bu alət müqaviləli pul vəsaitlərinin hərəkəti toplanması və maliyyə aktivlərinin satışına nail olmaqla bir biznes modelində keçirilir.
- Müqaviləli pul vəsaitlərinin hərəkəti və satıla bilən maliyyə aktivlərinin müqavilə şərtləri SSPİ testinə cavab verir

Bu alətlər, əsasən, əvvəllər 39 №-li MUBS-a uyğun olaraq satıla bilən maliyyə investisiyaları olaraq sinifləndirilmişdir. Sair məcmu gəlirlər hesabatında ədalətli dəyərlə tanınan borc alətləri sonradan ədalətli dəyərdə qiymətləndirilmiş və ədalətli dəyərdə yaranan dəyişikliklər mənfəət və ya zərər vasitəsilə ölçülür. Təşkilatların eyni təhlükəsizlik xidmətində birdən daha çox investisiyaya malik olması vəziyyətində , FİFO metodu tətbiq edilməkdədir. Balansdan kənar vəziyyətdə isə, daha əvvəl Sair Məcmu Gəlirlər hesabatında tanınan bütün toplanmış mənfəət və zərərlər, sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyər metodundan gəlir və xərcə yenidən təsnifləndirilməkdədir.

Sair məcmu gəlirlər hesabatına ədalətli dəyərlə tanınan kapital alətləri (qanun 1 yanvar 2018 ci ildən qüvvədədir)

Təşkilatlar, nadir hallarda ilkin tanınma zamanı maliyyə alətlərini 32 saylı MUBS Maliyyə alətləri: "Təqdimat standartına uyğun gəlirsə və ticari məqsədli saxlanılmırsa sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyərlə tanıyır. Bəzi kapital investisiyalarını, sair məcmu gəlirlər hesabına ədalətli dəyərlə kapital alətləri kimi sinifləndirməyi seçirlər. Bu kapital alətlərində gəlir ve zərərlər heç zaman mənfəət və ya zərər hesabatına geri tanına bilməz. Dividendlər, ödəmə haqqı təşkil edildiyində, təşkilatların xərclərinin bir qisminin kompensasiya edilərək gəlir əldə etmələri kimi hallar- məsələn ,sair məcmu gəlirlərdə qeyd olunan mənfəət istisna olmaqla, eynilə digər fəaliyyət gəlirləri kimi, mənfəət və ya zərər hesabında öz əksini tapır. Sair məcmu gəlirlərdə ədalətli dəyərlə tanınan kapital alətləri, dəyərsizləşmə qiymətləndirilməsindən kənar tutulmaqdadır.

Alınmış Borclar və digər borc götürülmüş məbləğlər.

İlkin tanınmadam sonra, alınmış borclar və borc götürülmüş məbləğlər, amortizasiya edilmiş xərclər kimi ölçülür. Amortizasiya edilmiş xərclər, effektiv faiz dərəcəsinin daxili hissəsi olan maliyyə xərcləri, hər hansı bir endirim, və ya premiya fondları nəzərə alınaraq hesablanmaqdadır. Həm kapital, həm də öhdəlik komponentlərini özündə cəmləşdirən mürəkkəb maliyyə alətləri dərc olunma tarixində ayrılır.

Təşkilatlar, qeyri –törəmə alətlərinə mühasibat əməliyyatlarını yerinə yetirərkən, ilk öncə bu alətlərin mürəkkəb olub olmadığını müəyyən edir və daha sonra bu alətin hər bir komponentini ayrı ayrılıqda, maliyyə aktivi, öhdəliyi və ya kapitalı kimi, MUBS 32 əsasında, təsnifləşdirir. Geri dönüşdürülə bilən alətlərin öhdəlik və kapital komponentlərinin təsnifi, bəzi səhmdarlar üçün bir variantın istifadəsi baxımından iqtisadi cəhətdən sərfəli görünsədə, geri dönüşüm əməliyyatının tətbiqi zamanı dəyişiklik səbəbiylə yenidən nəzərdən keçirilə bilməz. Mürəkkəb maliyyə alətinin ilkin sərmayəsinin kapital və öhdəlik komponentlərinə ötürülməsi zamanı, kapital, alətin bütün həqiqi dəyərinin qalıq məbləğlərinin ixracından sonrakı halı olaraq dəyərləndirilir və bu məbləğ öhdəliklər üçün ayrı bir şəkildə qeyd olunur. Hər hansı bir mürəkkəb maliyyə alətinə bağlı olan törəmə tərkibli alətlərin dəyəri, kapitaldan fərqli olaraq, öhdəlik komponentlərinə daxil olmaqdadır. Təşkilatlar kapital və öhdəlik bölgüsünü müəyyən etdikdən sonra, sonrakı mərhələ olaraq, öhdəliklərin ayrı ayrılıqda nəzərə alınması vacib olan törəmələrə malik olub olmadığını müəyyənləşdirməlidir.

Mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

Bu kateqoriyaya aid olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri, kommersiya məqsədli olmayan və ilkin mühasibat prosesi zamanı rəhbərlik tərəfindən müəyyən olunan və ya icbari şəkildə MUBS 9 nəzdində həqiqi dəyəri ölçülə bilən kateqoriyalardır.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Rəhbərlik ilkin uçot sonrası yalnız aşağıda göstərilən kriteriyalardan biri yerinə yetirildiyində mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan bir alət müəyyən edir. Bu cür təyinatlar hər bir alət üzrə ayrıca həyata keçirilir:

- müvafiq təyinat mühasibat uçotunda fərqli tanınma halında yarana biləcək uyğunsuzluqları aradan qaldırır və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaldırsa və ya
- Borclar (01 yanvar 2018-ci ilə qədər aktivlər 39 №-li MUBS-a uyğun olaraq) risklərin idarə edilməsi siyasəti və ya investisiya strategiyasına əsasən idarə olunan və onların fəaliyyəti ədalətli dəyər əsasında qiymətləndirilmiş maliyyə öhdəlikləri qrupunun (ya da maliyyə aktivləri və ya hər ikisi də 39 №-li MUBS altında) bir hissəsidirsə və ya
- Bir və ya daha çox derivativi olan öhdəliklər (01 yanvar 2018-ci ilədək aktivlər 39 saylı BMUS-a uyğun olaraq), əksər hallarda istənilən pul vəsaitlərinin hərəkəti əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməyincə müqavilə ilə və ya bənzər bir alətlə əlaqədar derivativlərin ayrılmasının qadağan edildiyi hesab edilirsə

Mənfəət və ya zərər hesabına ədalətli dəyərlə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri ədalətli dəyərdə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir.

Ədalətli dəyərdəki dəyişikliklər Təşkilatın öz kredit riskindəki dəyişikliklər səbəbindən öhdəliklərin ədalətli dəyərində hərəkətlər istisna olmaqla, mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Ədalətli dəyərdəki dəyişikliklər sair məcmu gəlirlər vasitəsilə öz kredit ehtiyatında qeydə alınır və mənfəət və zərərə geri qaytarılmır. Mənfəət və ya zərər hesabatında əks etdirilən alətlər üzrə əldə edilmiş və ya hesablanmış faizlər, faiz gəliri və ya faiz xərci ilə, hər hansı bir endirim / mükafat və alət əməliyyatının xərclərini alətin ayrılmaz bir hissəsi kimi nəzərə almaqla və effektiv faiz dərəcəsindən istifadə etməklə hesablanır.

Səhmdar alətlərinin payı üzrə dividend gəlirləri, ödəniş hüququ təsis edildikdə, digər əməliyyat gəlirləri kimi mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə olunmayan kredit öhdəliyi.

Təşkilat maliyyə zəmanətləri, akkreditiv və borc öhdəliklərini dərc edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında tanınır (Müddəalar daxilində) .Hər bir zəmanət üzrə Təşkilatın öhdəliyi ilkin tanınan məbləğin üstündə hesablanır və mənfəət və ya zərər hesabatında yığılmış amortizasiya ayırmaları çıxılır. Əldə edilmiş mükafat zəmanət müddəti boyunca düz xətt əsasında net gəliri və komisiya gəliri formasında mənfəət və ya zərər hesabatında tanınır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin yenidən təsnifləşdirilməsi.

1 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən xüsusi şərtlər xaricində- Təşkilatın satın aldığı, satdığı və ya ixtisar etdiyi biznes sahələri istisna olmaqla, Təşkilat ilkin tanınmadan sonrakı mərhələ üçün maliyyə aktivlərini yenidən təsnifləşdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnifləşdirilmir. Təşkilat 2017-ci ildə hər hansı bir maliyyə aktivlərini və öhdəliklərini yenidən sinifləşdirməyib.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması

Şərtlərin və şəraitlərin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsinə görə tanınmanın dayandırılması

Yeni tanınmış kreditlər GKZ ölçmə məqsədləri üçün yeni kredit dəyərsizləşmiş hesab edilənə qədər 1-ci Mərhələdə təsnifləşdirilir. Təşkilat müştəriyə kredit verilməsininin dayandırılıb-dayandırılmamasını qiymətləndirərkən, digərləri arasında aşağıdakı faktları nəzərdə saxlayır:

- Kreditin valyutasının dəyişməsi
- Kapital xüsusiyyətlərinin təqdimatı
- Qarşı tərəfdəki dəyişiklik
- Dəyişikliklərin bu cür tanınması müqabilində modifikasiya alətləri artıq SPPİ meyarlarına cavab verməyəcəyinin məlum olması

Əgər dəyişiklik nəğd pul vəsaitlərinin axışında əhəmiyətli dərəcədə fərqliliyə səbəb olmursa, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxara bilməz. Orijinal ehtimal olunan faiz dərəcələrində diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkətindəki dəyişikliyə əsasən, Təşkilat, hər hansı bir dəyərdən düşmə (dəyərsizləşmə) halları qeyd edilmədiyi təqdirdə, bununla bağlı olaraq mənfəət və zərər hesabına dəyişikliklərin təsirini uçota alır.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Əsaslı dəyişikliklərdən başqa tanımanın dayandırılması halları

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivindən pul vəsaitlərinin hərəkətini almaq hüququ başa çatdıqda maliyyə aktivinin (və ya mümkün olduqda, maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya oxşar maliyyə aktivlərinin bir hissəsi) tanınması dayandırılır.
Təşkilat maliyyə aktivini yalnız və yalnız aşağıdakı hallarda köçürə bilər :

- Təşkilat maliyyə aktivlərindən pul vəsaitlərinin axınını əldə etmək üçün müqavilə hüquqlarını köçürmüşdür,

Və ya,

- Pul vəsaitlərinin hərəkəti hüququnu saxlayır, lakin "ötürmə" razılaşması ilə üçüncü tərəfə maddi gecikmə olmadan alınan pul vəsaitlərinin hamısını tam ödəmək öhdəliyi götürür ki, bu ödəniş qaydaları Təşkilatın maliyyə aktivi üzrə pul vəsaitlərinin axınını ("əsas aktiv") almaq üzrə müqavilə hüquqlarını saxladığı əməliyyatlardır, lakin həmin pul vəsaitlərinin hərəkəti bir və ya bir neçə müəssisəyə ("son alıcılara '), aşağıdakı üç şərt yerinə yetirildikdə ödənilir:
- Təşkilat, alınmış məbləğin tam ödənilməsi və faiz dərəcələrinə uyğun faiz məbləğləri ilə qısamüddətli avanslar istisna olmaqla, orijinal aktivdən ekvivalent məbləğlərin yığımını həyata keçirmədiyi halda, alıcılara məbləğləri ödəmək öhdəliyi yoxdursa
- Təşkilat, potensial alıcılara təminat olaraq təqdim etdiyi aktivdən başqa, hər hansı bir digər orijinal aktivi sata və ya girov qoya bilməzsə
- Təşkilat potensial alıcılar adına toplanan pul vəsaitlərini əhəmiyyətli gecikmə olmadan təhvil vermək məcburiyyətindədirsə

Əlavə olaraq, Təşkilat pul və pul ekvivalentlərində investisiyalar istisna olmaqla, yığım tarixi və potensial alıcılara lazım olan pul köçürmə tarixləri arasında olan dövr ərzində qazanılmış faizlər də daxil olmaqla, bu cür pul axınlarını yenidən investisiya etmək hüququna malik deyildir. Transfer yalnız tanınmanın dayandırılması hallarına uyğunlaşdırılır, həmçinin :

- Təşkilat aktivin bütün risklərini və mükafatlarını əhəmiyyətli dərəcədə ötürmüşdür

Və ya,

- Təşkilat aktivin bütün risklərini və mükafatlarını əhəmiyyətli dərəcədə nə ötürmüş nə də saxlamamışdır, lakin aktiv üzrə nəzarətin ötürülməsini təmin etmişdir.

Təşkilat, bütün əsaslı riskləri və mükafatlarını əhəmiyyətli dərəcədə köçürmədikdə və ya əlində saxlamadıqda, yalnız aktivin nəzarətini özündə saxlayıbsa, aktiv yalnız Təşkilatın davamlı təsirini əhəmiyyətlilik dərəcəsi ilə tanınır və bu halda Təşkilat həmçinin əlaqəli öhdəliyi tanımalıdır. Köçürülmüş aktiv və əlaqəli öhdəlik Təşkilatın əlində saxladığı hüquq və öhdəlikləri əks etdirən əsaslarla ölçülür.

Köçürülmüş aktiv üzərində təminat şəkli alan davamlı müdaxilə və təsir gücü, aktivi orijinal balans dəyərinin altında və Təşkilatın ödəməsi tələb oluna biləcək makimum məbləğlə ölçülür. Davamlı təsir köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və ya satın alınan bir variantın (və ya hər ikisinin) formasını alırsa, Təşkilatın aktivi yenidən satın alma prosesində ödəməsi lazım gələn dəyərdə ölçülür. Ədalətli dəyərlə ölçülmüş bir aktiv üzrə yazılı təklif seçimi olması halında, müəssisənin davam edən təsirinin əhatəsi, köçürülmüş aktivin ədalətli dəyəri və seçmə əməliyyat qiymətinin aşağı olması şərtlərilə məhdudlaşır.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliklərinin tanınması öhdəliklərin sıfırlanması, ləğv edilməsi ya da vaxtının bitməsi hallarında dayandırılır.
Mövcud maliyyə öhdəliyi eyni kredit verəndən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli şərtlər ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirildikdə, belə bir mübadilə və ya dəyişiklik öz öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması və yeni öhdəliklərin tanınması kimi qəbul edilir. Orijinal maliyyə öhdəliklərinin balans dəyəri və ödənilməli ödənişlər arasındakı fərq mənfəət və zərərdə tanınır.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Maliyyə aktivlərinin dəyərdən düşməsi (Qanun 1 yanvar 2018-ci ildən etibarən qəbul edilib)

Gözlənilən Kredit Zərərlərinin tanınması prinsiplərinə ümumi baxış

MHBS 9-un qəbulu, BMUS 39-un artıq baş vermiş zərər yanaşmasını proqnoz yönümlü GKZ yanaşması ilə əvəzləyərək Təşkilatın kreditlər üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin tanınması metodunu əsaslı şəkildə dəyişdirmişdir.

01 yanvar 2018-ci il tarixindən etibarən Təşkilatın, birlikdə "maliyyə alətləri" adlandırılan kredit şərti öhdəliklər və qarantiya müqavilələri ilə yanaşı, mənfəət və ya zərər hesabında ədalətli dəyərlə saxlanılan bütün kreditlər, digər borc maliyyə aktivləri gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyyat yaradır. Kapital alətləri MHBS 9-a uyğun olaraq dəyərsizləşməyə məruz qalmır.

GKZ yaranmasından bu yana kredit riskində əhəmiyyətli bir artım olmadıqca, aktivin ömrü boyu yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə dayanmaqdadır. Hesabat tarixindən sonrakı 12 ay müddətində maliyyə alətində ehtimal olunan hadisələrdən qaynaqlanan zərərləri təmsil edən hissədir.

Hər ikisi maliyyə alətlərinin əsas portfelinin xarakterindən asılı olaraq ya fərdi əsasda ya da kollektiv əsasda hesablanır. Təşkilat hər hesabat dövrünün sonunda, ilkin tanımadan sonra maliyyə alətlərinin kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artıb-artmadığını, maliyyə alətlərinin qalan faydalı ömrü ərzində dəyərsizləşmə riskindəki dəyişikliyi diqqətə alaraq qiymətləndirmə aparmaq siyasətini həyata keçirmişdir.

Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq Təşkilat kreditlərini aşağıda açıqlandığı şəkildə Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və dəyərsizləşmiş (POCI) kreditlər kimi qruplaşdırır.

Mərhələ 1: Kreditlərin ilkin tanınması, Təşkilat 12 aylıq GKZ-ə əsaslanan ehtiyyat məbləğini tanıyır. Mərhələ 1 kateqoriyasında qruplaşdırılan kreditlər həmçinin kredit riskinin artaraq Mərhələ 2-dən yenidən təsnifləşdirilmiş kreditləri də özündə cəmləşdirir.

Mərhələ 2: Borc verildikdən sonra kredit riskində əhəmiyyətli artım baş verdikdə, Təşkilat kreditin gözlənilən faydalı ömrü ərzində yarana biləcək zərərlər üçün ehtiyat yaradır. Mərhələ 2 kreditləri əlavə olaraq, kredit riskinin artdığı və kreditin Mərhələ 3-dən etibarən yenidən təsnifləşdirildiyi təsislərədə ehtiva edir.

Mərhələ 3: Əhəmiyyətli dərəcədə dəyərsizləşmə müşahidə olunan kreditlər. Təşkilat kreditin gözlənilən faydalı ömrü ərzində yarana biləcək zərərlər üçün ehtiyat yaradır.

POCI: Alınan və ya yaradılan kredit aktivləri üçün ilkin tanımada dəyərsizləşmə müşahidə olunan maliyyə aktivləridir. POCI aktivləri orjinal tanınmalar sırasında ədalətli dəyərdə qeydə alınır və faiz gəlirinin sonrakı tanınmaları effektiv faiz dərəcəsinə əsaslanır. GKZ yalnız ehtimal edilən dəyərsizləşmədə növbəti dəyişiklik olduğunda tanınır və ya genişləndirilir. Təşkilatın geri ödənilməmiş kedit məbləğlərilə bağlı bərpa olunmasına dair gözləntisi qalmadığı hallarda bütünlüklə və ya hissəvi maliyyə aktivinin ümumi balans dəyəri azaldılır. Bu, maliyyə aktivinin tanımasının (qismən) dayandırılması hesab olunur.

Gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması

Təşkilatlar effektiv faiz dərəcəsinə qədər azalmış qısamüddətli nağd pul daxilolmalarını ölçmək üçün dörd ehtimal yönümlü ssenariyə dayanaraq gözlənilən kredit zərərlərini hesablayırlar. Qısamüddətli nağd pul azalmaları müqaviləyə uyğun olaraq müəssisəyə ödənilməli pul axınları ilə müəssisənin ümumilikdə əldə etməyi gözlədiyi məbləğ arasındakı fərqdir.

Gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanmasında əsas elementlər aşağıdakılardır:

- *Defolt ehtimalı*- (Öhdəliyin yerinə yetirilməməsi ehtimalı) verilmiş zaman kəsiyində ödənilməmə ehtimalının təxmini hesablanmasıdır.

Defolt ehtimalı bəzən yalnız dəyərləndirilən zaman müddətində baş verə bilər, lakin, ehiyatlar portfel daxilində davamlı olaraq saxlanılmış ola da bilər.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

- *Defolt ehtimalında açıqlanma*- hesabat tarixindən sonra əsas məbləğin və faizin müqavilə ilə müəyyən edilmiş və ya hər hansı digər formada təyin edilən geri ödəmə şərtləri daxil olmaqla, təklif edilən güzəştlərdən mümkün azalmaların və gecikmiş ödəmələrə yığılmış faizlərin nəzərə alınaraq gələcək tarixdəki dofoltun açıqlama qeydlərində yaradacağı dəyişikliklərin əvvəlcədən təxmin edilməsidir.
- *Defolt ehtimalında mümkün zərərlər*- Verilmiş müddət ərzində defolt hadisəsinin baş verməsindən yaranan zərərlərin əvvəlcədən təxmin edilməsidir. Bu daha çox müqavilə üzrə məbləğlər ilə borc verənin qoyulmuş girovların realizasiyası da daxil olmaqla almağı gözlədiyi məbləğ arasındakı fərqə əsaslanır.

Gözlənilən kredit itkilərini əvvəlcədən dəyərləndirərkən dörd müxtəlif ssenariləri nəzərə alınır (əsas vəziyyət, qalxış, yumuşaq düşüş (enmə 1), və daha kəskin enmə (enmə2). Bunların hər biri müxtəlif defolt ehtimalı, defolt vəziyyətində açıqlama və defolt ehtimalında mümkün zərərlərlə əlaqəlidir. Vəziyyətdən asılı olaraq, ödənilməyən borcların ödənilmə ehtimalının və girovun dəyərinin və ya aktivin satılmasından əldə ediləcək məbləğin də nəzərə alınaraq geri qaytarılmasına dair müxtəlif ssenarilər də daxil edilə bilər.

Kredit kartları və digər dövriyyə vəsaitləri istisna olmaqla kredit zərərlərində maksimum dövr Təşkilat hüquqi cəhətdən daha erkən müddətə tanımalı olduğu hallar istisna olmaqla maliyyə alətinin müqavilə müddəti ilə müəyyən edilir.

Dəyərsizləşmə zərərləri və azadolmalar maliyyə aktivinin balans dəyərinə müəyyən edilmiş alınmamış borc öhdəliyinə görə yaradılan gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyatlardan formalaşan modifikasiya zərərləri və ya gəlirlərindən ayrılıqda balansda və açıqlama qeydlərində öz əksini tapır. Gözlənilən kredit zərəri metodunun mexanizmlərini aşağıdakı kimi izah etmək olar:

- 1-ci mərhələ: Təşkilat hesabat tarixindən sonrakı 12 aylıq müddət ərzində maliyyə alətinin mümkün ödənilməmə ehtimalının nəticəsi kimi istifadə müddəti üzrə gözlənilən kredit zərərinin 12 aylıq nisbətini hesablayır. Təşkilat hesabat tarixindən sonrakı növbəti 12 aylıq müddət üçün gözlənilən ödənilməmə hadisəsinə ehtiyat məbləğini hesablayır.

Bu gözlənilən 12 aylıq ödənilməmə ehtimalları effektiv faiz dərəcəsinə yaxınlaşana qədər azaldıb, ödənilməmə hadisəsində gözlənilən itkilərin miqdarında vurularaq ödənilməmə hadisəsində açqlama qeydlərinin proqnozlaşdırılmasına istifadə olunur. Hər dörd ssenari üçün bu hesablamalar yuxarıda izah edildiyi kimidir.

- 2-ci mərhələ: Borcun kredit riski orijinaldan əhəmiyyətli dərəcədə artdıqda Təşkilat istifadə müddəti üzrə gözlənilən kredit zərəri ehtiyatı yaradır. Mexanizmlər ssenarilər də daxil olmaqla yuxarıda izah edilən digər ssenarilərlə oxşarlıq təşkil etsə də ödənilməmənin ehtimalı və ödənilməmə hadisəsində zərərlərin miqdarı maliyyə alətinin istifadə müddətinə əsasən proqnozlaşdırılır. Ehtimal olunan nağd pul ehtiyatları orijinal effektiv faiz dərəcəsinə yaxın məbləğə qədər azaldılır.
- 3-cü mərhələ: Təşkilat kredit dəyərsizləşməsi nəzərə alınan borclara gözlənilən istifadə müddəti üzrə kredit zərərləri hesablayır. Bu metod 2-ci mərhələdə verilən ödənilməmə ehtimalı 100% müəyyən edilmiş aktivlərlə oxşardır.
- Alınmış və ya orijinal kredit dəyərsizləşməsi müəyyən edilən aktivlər ilkin tanınmada kredit dəyərsizləşməsi hesablanan aktivlərdir. təşkilatlar ilkin tanınmadan istifadə müddəti üzrə gözlənilən kredit zərərlərinə yalnızca yığılmış dəyişiklikləri dörd ehtimal yönümlü ssenarilərə əsaslanaraq tanıyır.
- Borc öhdəlikləri və akkreditivlər

Alınmamış borc öhdəliyinə istifadə müddəti üzrə gözlədilən kredit zərərlərini proqnozlaşdırarkən Təşkilat borc öhdəliyinin gözlənilən hissəsinin istifadə müddəti bitdikdən sonra alacağını nəzərdə tutur. Gözlənilən kredit zərəri, dörd ssenarinin ehtimal ağırlığına əsaslanan nağd pulun çəkildiyi təqdirdə, gözlənilən çatışmazlıqların bugünkü dəyərinə əsaslanır. Gözlənilən nağd pul çatışmazlığı, kredit üzrə gözlənilən effektiv faiz dərəcəsinə yaxınlaşanda təxirə salınır.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Həm kredit, həm də alınmamış bir öhdəlik daxil olan kredit kartları və dövriyyə vəsaitləri üçün gözlənilən kredit zərərləri kreditlə birlikdə hesablanır və təqdim olunur. Kredit öhdəlikləri və akkreditivlər üçün gözlənilən kredit itkiləri *ehtiyat* məbləği içərisində tanınır.

- Qarantiyalar

Hər bir zəmanət üzrə Təşkilatın öhdəliyi, gəlir hesabatında tanınmış məcmu amortizasiya məbləğinin azaldılması və gözlənilən kredit itkiləri ehtimalının daha yüksək olması ilə ölçülür. Bu məqsədlə, Təşkilat, sahibinin kredit zərərinə görə geri ödəyəcəyi məbləğin riskə uyğun effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilmiş azalmaların hazırki dəyərini əvvəlcədən təqribi hesablayır. Hesablama ehtimal ağırlıqlı dörd ssenari ilə aparılır. Maliyyə təminatı müqavilələri ilə bağlı gözlənilən kredit itkiləri *ehtiyatlar* daxilində tanınır.

Digər məcmu gəlirlər içərisində balans dəyəri ilə ölçülən borc alətləri

Digər məcmu gəlirlər içərisində balans dəyərində ölçülmüş borc alətlərinin gözlənilən kredit zərərləri bu maliyyə aktivlərinin qalıq dəyərini maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda azaltmır. Bunun əvəzində, aktivlərin amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülməsi halında yaranacaq ehtiyata bərabər olan məbləğ, sair məcmu gəlirlərdə mənfəət və ya zərərə müvafiq yığılmış dəyərsizləşmə məbləği olaraq tanınır. Sair məcmu gəlirlərdə yığılmış zərərlər, aktivlərin silinməsi zamanı mənfəət və zərər hesabına qaytarılır**.**

Alınmış və ya ilkin tanınmadan kredit dəyərsizləşməsi müəyyən olunmuş maliyyə aktivləri

Alınmış və ya ilkin tanınmdad kredit dəyərsizləşməsi müəyyən olunmuş maliyyə aktivləri üçün Təşkilat ilkin tanınmadakı zərər ehtiyatlarına yalnız yığılmış dəyişiklikləri tanıyır.

Gələcəklə bağlı proqnoz xarakterli məlumatlar

Gözlənilən kredit riski modellərində, təşkilatlar aşağıdakı kimi geniş iqtisadi informasiyalara əsaslanmaqdadır:

- ÜDM artımı
- İşsizlik dərəcəsi
- Mərkəzi bankın faiz dərəcəsi
- Təsərrüfatı qiymətləri indeksi

Gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması üçün istifadə olunan məlumatlar və modellər, maliyyə hesabatları tarixində bazarın bütün xüsusiyyətlərini əks etdirə bilməz. Belə fərqlər əhəmiyyətli dərəcədə vacib olduqda bunu əks etdirmək üçün, keyfiyyətə uyğun bəzən müvəqqəti olaraq düzəlişlər edilir.

Yuxarıda göstərilən məlumatlar yalnız məsələyə aydınlıq gətirmək məqsədilə seçilmiş ümumi iqtisadi göstəricilərdir. Praktikada əmtəə qiymətləri inflyasiya dərəcələri, valyuta məzənnələri və dövlət büdcəsinin kəsirləri kimi digər göstəricilər də istifadə oluna bilər.

Girov qiymətləndirməsi

Təşkilat maliyyə aktivləri üzərində kredit risklərini azaldılması üçün mümkün olduğu qədər girovdan istifadə etməyə çalışır. Təşkilat, pul, qiymətli kağızlar, akkreditivlər / zəmanətlər, daşınmaz əmlak, debitor borcları, ehtiyatlar, digər qeyri-maliyyə aktivləri və xalis müqavilələr formasında kredit alətləri kimi müxtəlif formalarda mövcud ola bilər. Təşkilatın 9 №-li MHBS-a əsasən kredit müqavilələri müqabilində təqdim edilmiş girov təminatının uçot siyasəti MUBS 39-la eyni qaydada aparılır. Girov təmin edilmədiyi halda, bu Təşkilatın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında qeyd edilmir.

Lakin, girovun balans dəyəri gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanmasına təsir göstərir. Adətən, ən az, kreditin verildiyi anda və üç ayda bir dəfə yenidən qiymətləndirilir. Bununla yanaşı, bəzi girovlar, məsələn, marja tələblərinə aid pul və ya qiymətli kağızlar gündəlik qiymətləndirilir.

3. Uçot Siyasətində və Açıqlama Qeydlərində Dəyişikliklər (Davamı)

Mümkün olduğu təqdirdə, Təşkilat təminat kimi saxlanılan maliyyə aktivlərini qiymətləndirmək üçün aktiv bazar məlumatlarından istifadə edir. Sabit bazar qiymətinə sahib olmayan digər maliyyə aktivləri modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Daşınmaz əmlak kimi qeyri-maliyyə girovları ipoteka brokerləri kimi üçüncü tərəflərin verdiyi məlumatlara görə və ya mənzil qiymət indeksləri əsasında qiymətləndirilir.

Girovun ötürülməsi

Təşkilat ın 9 №-li MHBS-a əsasən uçot siyasəti, 39 №-li MUBS ilə eynidir. Təşkilatın siyasəti müsadirə edilmiş girovların Təşkilatın daxili əməliyyatları üçün ən yaxşı şəkildə istifadə edilə biləcəyini və ya satılmalı olduğunu müəyyən etməkdir. Daxili əməliyyatlar üçün yararlı olacağı təsbit edilmiş girovlar üçüncü şəxslərə ötürüləcəyi dəyərdən aşağı və ya orijinal təmin edilmiş aktivin balans dəyərində hesablanır. Satışın daha əlverişli olduğu müəyyənləşdirilmiş girovlar, satış üçün saxlanılan aktivlərdə, balans dəyərində (əgər aktivlər olduqda) və ya balans dəyərindən qaytarılma tarixində satış üçün çəkiləcək xərclər çıxılmaqla Təşkilatın daxili siyasətinə uyğun olaraq tanınır.

Təşkilat normal fəaliyyəti dövründə pərakəndə portfelində əmlak və ya digər aktivləri fiziki olaraq üçüncü şəxslərə ötürmür, adətən auksionda borc öhdəliyini ödəmək üçün xarici agentləri cəlb edir. Hər hansı əlavə dəyər müştərilərə / borcalanlara qaytarılır. Bu praktikanın nəticəsi olaraq hüquqi ötürülmə prosesinə məruz qalmış yaşayış obyektləri balansda qeyd edilmir.

Silinmələr

Təşkilatın 9 №-li MHBS-a əsasən uçot siyasəti, 39 №-li MUBS standartı ilə eynidir. Maliyyə aktivləri yalnız bərpa edilməsi mümkün olmadığı halda təsdiq edildiyi zaman qismən və ya tam olaraq silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış zərər ehtiyatından çox olduqda, fərq əvvəlcə ümumi balans dəyərinə tətbiq edilən ehtiyata əlavə olunur. Hər hansı bir sonrakı bərpa kredit zərərləri üzrə xərclərə hesablanır.

BMHS 7R.35L müəssisələrdən dövr ərzində silinmiş və hələ də icra fəaliyyətinə məruz qalan maliyyə aktivləri üzrə qüvvədə olan məbləği açıqlamağı tələb edir. Bu tələb, Təşkilatın aktivi bərpa etmək üçün heç bir əsaslı gözləntiləri olmadığı təqdirdə və əlavə prosedurları icra etməkdən imtina etdikdə silməsinə imkan verən MHBS 9.5.4.4 ilə ziddiyyət təşkil edir. Təcrübədə, 39 №-li MUBS-a əsasən aktivlərin silinmə siyasəti müxtəlif yurisdiksiyalarda fərqlənir.

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi

Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında qəbul edilən əsas uçot prinsipləri aşağıda qeyd edilmişdir. Bu prinsiplər. İstisna hallar göstərilmədiyi təqdirdə, bütün illərə davamlı olaraq tətbiq olunur.

Yeni və ya dəyişdirilmiş mühasibat uçotu standartları və şərhləri
Təşkilat ühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası (MUBSŞ) tərəfindən dərc edilən və cari hesabat dövrü üçün icbari hesab olunan yeni və ya düzəliş edilmiş Mühasibat Uçotu Standartları və Şərhlərini tətbiq etmişdir. İcbari olmayan Mühasibat Uçotu Standartları və Şərhlərinin erkən tətbiqi nəzərdə tutulmamışdır. Aşağıda qeyd edilən Mühasibat Uçotu Standartları və Şərhləri Təşkilat üçün daha uyğun hesab edilir:

9 saylı MHBS Maliyyə Alətləri

Təşkilat 9 saylı MHBS –nı 1 Yanvar 2018 –ci il tarixindən tətbiq edir. Sözügedən standart maliyyə aktivləri üçün yeni təsnifat və ölçmə modelləri təqdim etmişdir. Müqaviləli pul vəsaitlərinin yığımı məqsədilə formalaşdırılan biznes modeli daxilində saxlanılan və yalnız əsas və faiz məbləğlərindən ibarət olan maliyyə aktivləri amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülməlidir. İnvestisiya borc müqavilələri pul vəsaitlərinin yığımı, eləcə də aktivin ədalətli dəyərilə satışının həyata keçirilməsi məqsədilə formalaşdırılan biznes modeli daxilində saxlanılan və yalnız əsas və faiz məbləğlərindən ibarət olan maliyyə aktivi kimi ədalətli dəyərlə ölçülməlidir. Bütün digər maliyyə aktivləri, Təşkilat ilkin tanınma zamanı kapital alətlərindən yaranan gəlir və xərcləri (ticarət müqaviləsi olmayan və yaxud şərti halda müəssisə birləşməsində tanınan) digər məcmu gəlirdə tanımağı dəyişdirilməz olaraq seçmədiyi təqdirdə, mənfəət və ya zərər hesabatında ədalətli dəyərdə ölçülür.

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Bu tələblərə baxmayaraq, maliyyə aktivi mühasibat uyğunsuzluğunun təsirini azaltmaq və ya aradan qaldırmaq üçün dəyişdirilməz olaraq ədalətli dəyərlə mənfəət və ya zərər hesabatında tanına bilər. Standart mənfəət və ya zərər hesabatında ədalətli dəyərlə təqdim olunan maliyyə öhdəlikləri üçün ədalətli dəyərdəki dəyişikliklərin Təşkilatın öz kredit riskinə aid olan hissəsini (Mühasibat uçotunda uyğunsuzluq yaranmadığı təqdirdə) Digər Məcmu Gəlir Hesabatında tanımağı tələb edir.
Yeni, daha asan hedcinq uçotu tələbləri mühasibat uçotu sistemini Təşkilatın risklərin idarəolunması fəaliyyəti ilə daha yaxından uyğunlaşdırmaq məqsədi daşıyır. Yeni dəyərsizləşmə tələbləri ehtiyatın tanınması üçün 'gözlənilən kredit zərəri' ('GKZ') modelindən istifadə edir. Dəyərsizləşmə üzrə kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmadığı halda 12 aylıq GKZ metodu ilə ölçülür və bu halda davamlı olaraq bu metod tətbiq olunur. Kreditor borcları üçün uzunmüddətli dəyərsizləşmə ehtiyatlarını istifadə etməklə gözlənilən kredit dəyərsizləşmələrinin ölçülməsi üçün sadələşdirilmiş yanaşma mövcuddur.

15 saylı MHBS "Müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlər"
Təşkilat 15 saylı MHBS–i 01 Yanvar 2018–ci il tarixindən etibarən tətbiq edir. Bu standart gəlirlərin tanınması üçün vahid bir model təqdim edir. Standartın əsas prinsipinə görə müəssisə mal və ya xidmətlərin təqdim edilməsi və yaxud ötürülməsi zamanı müəssisənin sözügedən mal və ya xidmətlər müqabilində tabe tutulduğu məbləğdə gəlirləri təqdim etməlidir. Standart, əməliyyat dəyərinin təyin edilməsi prinsipinə əsaslanan ölçülmə metodu ilə müqavilə əsaslı gəlir tanınması modelini təqdim edir. Bu standarta əsasən gəlirlərin tanınma siyasəti növbəti mühasibat uçotu qeydlərində ətraflı izah edilmişdir.
Kredit riskləri gəlirə qarşı düzəliş şəklində deyil, xərc kimi ayrıca təqdim olunur. Müştərilərlə olan müqavilələr müqavilənin icrası ilə müştərinin ödəməsi arasındakı əlaqələrdən asılı olaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müqavilə öhdəliyi, müqavilə aktivi və yaxud kreditor borclar kimi təqdim olunur. Müştərinin əldə olunması və müqavilənin yerinə yetirilməsi üçün çəkilən xərclər müəyyən meyarlara əsaslanaraq aktiv kimi kapitallaşdırıla və müqavilə müddətində amortizasiya edilə bilər.

Dərc olunmuş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və ya dəyişdirilmiş mühasibat uçotu standartları.
Dərc olunmuş, lakin tətbiqi hələ də icbari olmayan yeni və ya dəyişdirilmiş Mühasibat Uçotu Standartlarının 31 dekabr 2018-ci il tarixində başa çatan illik hesabat dövrü üçün Təşkilat tərəfindən erkən tətbiqi həyata keçirilməmişdir. Yeni və ya dəyişdirilmiş Mühasibat Uçotu Standartlarının və şərhlərinin Təşkilatın maliyyə hesabatlarına daha çox ehtimal olunan təsirinin qiymətləndirməsi aşağıda qeyd olunmuşdur:

16 saylı MHBS "Lizinqlər"
Standart illik hesabat dövrləri üçün 1 Yanvar 2019-cu il tarixindən etibarən qüvvəyə minir. Standart 17 saylı MUBS **"**Lizinqlər**"** standartını əvəz edir və icarəçi üçün əməliyyat lizinqi və maliyyə lizinqlərinin təsnifatının aradan qaldırılmasını nəzərdə tutur. İstisna hallar nəzərə alınmaqla, istifadə hüququ aktivi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda kapitallaşdırılır və gələcəkdə mütləq şəkildə ödənilməsi nəzərdə tutulan məbləğlərin indiki dəyəri ilə hesablanır. İstisnalar 12 ay və ya daha az müddət üçün nəzərdə tutulan, eləcə də daha aşağı dəyərdə olan aktivlərin (şəxsi istifadə üçün nəzərdə tutulan kompüter və kiçik mebellər) lizinqlərini əhatə edərək mühasibat uçotu siyasətinin seçimi kimi müəssisəyə "istifadə hüququ aktivi" yaratmaqla və ya birbaşa xərcə silməklə tanınmaya icazə verir . Kapitallaşdırılmış lizinqə uyğun ilkin lizinq ödənişləri, lizinq üzrə alınmış avanslar, başlanğıc və birbaşa xərclər və istənilən bərpa, təxirə salınma və ya sökülmə xərcləri öhdəlik kimi tanınacaqdır.
Düzxətli icarə lizinqi xərcləri icarə olunan aktivdə köhnəlmə xərcləri (əməliyyat xərcləri daxil olmaqla) və lizinq öhdəliyində tanınan faiz xərcləri (maliyyə xərcləri ilə birlikdə) ilə əvəz ediləcək.
Lizinqin ilkin mərhələlərində 16 saylı MHBS altında lizinqlə əlaqəli xərclər 17 saylı MUBS altında tanınan lizinq xərcləri ilə müqayisədə daha çox olacaqdır.
Bununla yanaşı, EBITDA (Faiz,Vergi, Köhnəlmə və Amortizasiyadan öncəki gəlir) nəticələri təkmilləşərək əməliyyat xərclərini faiz xərcləri və 16 saylı MUBS altında mənfəət və zərərdəki köhnəlmə xərcləri ilə əvəz edəcəkdir.
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabata əsasən lizinq ödənişləri əsas (maliyyə əməliyyatları) və faiz məbləğləri (həm əməliyyat həm də maliyyə əməliyyatları) olmaqla iki qrupda təsnifləndiriləcəkdir. İcarədarlar üçün bu standart uçot qaydalarına dair əsaslı dəyişiklik təqdim etmir. Təşkilat bu standartı 1 yanvar 2019-cu il tarixindən etibarən tətbiq edəcək, lakin onun tətbiq edilməsinin maliyyə hesabatlarına təsiri hal-hazırda Təşkilat tərəfindən qiymətləndirilməmişdir.

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Hesabatların Tərtib Edilməsinin Əsas Prinsipləri

Uyğunluq prinsipi

Hazırki maliyyə hesabatları fəaliyyətin fasiləsizliyi və Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası tərəfindən hazırlanan 31 dekabr 2018-ci il tarixinə qüvvədə olan Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına ("BMHS") uyğun şəkildə hazırlanmışdır.

Təqdimatın əsasları

Maliyyə hesabatları aşağıda göstərilmiş mühasibat uçotu prinsiplərində başqa cür qeyd olunmayıbsa (məsələn, müəyyən maliyyə alətləri ədalətli dəyər prinsipi ilə ölçülür) tarixi dəyər prinsipinə əsasən hazırlanmışdır.

Ədalətli dəyər- qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan əməliyyatlarda aktivin satılması zamanı alınan və ya öhdəliyin köçürülməsi zamanı ödənilən qiymətdir. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən Təşkilat mümkün dərəcədə bazarda müşahidə edilə bilən informasiyalardan istifadə edir. Əgər aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri müəyyən oluna bilmirsə, Təşkilat müşahidə edilə bilən məlumatların istifadəsini maksimumlaşdıran və müşahidə edilə biməyən məlumatların istifadəsini minimumlaşdıran (oxşar əməliyyatlar üçün qiymətləri, diskontlaşdırılmış pul vəsaitləri hərəkətinin təhlilini və ya emitentin xüsusi hallarda opsiyon qiymət qoyma modelini əks etdirən müqayisəli bazar yanaşmasının istifadəsi) qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə edir. Istifadə olunan məlumatlar bazar iştirakçılarının nəzərə aldığı aktiv/öhdəliyin xarakteristikalarına uyğundur.

Ədalətli dəyər qiymətləndirmə üçün məlumatların müşahidə edilə bilmə dərəcəsinə və bütünlüklə ədalətli dəyərin müəyyən olunmasında məlumatların əhəmiyyətinə əsaslanaraq müxtəlif iyerarxik kateqoriyalara bölünür:

- 1-ci səviyyə - ədalətli dəyər eyni aktivlər/öhdəliklərin aktiv bazardakı mövcud qiymətindən (dəyişdirilməmiş) əldə edilir.
- 2-ci səviyyə - ədalətli dəyər 1-ci səviyyədə göstərilən mövcud qiymətlərdən fərqli olaraq aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (məs., qiymətlər) və ya dolayı yolla (qiymətlərdən əldə olunan) müşahidə edilə bilən məlumatlardan əldə olunur.
- 3-cü səviyyə - ədalətli dəyər müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan (müşahidə edilə bilinməyən məlumatlar) aktiv və öhdəliklər üçün məlumatları özündə əks etdirən qiymətləndirmə mexanizmlərindən əldə olunur.

Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasındakı köçürmələr Təşkilat tərəfindən dəyişikliyin baş verdiyi hesabat dövrünün sonunda tanınır.

Funksional və hesabat valyutası

Təşkilatın funksional valyutası və bu maliyyə hesabatlarının tərtib olunduğu valyuta Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatıdır ("AZN").

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyərdə və ya amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

Ədalətli dəyər müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərən yaxşı məlumatlandırılmış müstəqil tərəflər arasında əməliyyatın ümumi şərtlər əsasında həyata keçirildiyi zaman aktivin mübadilə edilə bildiyi və ya öhdəliyin yerinə yetirildiyi məbləği təşkil edir. Ədalətli dəyər fəal bazarda alınıb satılan maliyyə aktivləri üzrə cari tələb qiymətini və maliyyə öhdəlikləri üzrə cari təklif qiymətini əks etdirir. Bazar riskləri qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilən aktiv və öhdəliklər ilə əlaqədar Təşkilat qarşılıqlı surətdə əvəzləşdirilən risklər üzrə ədalətli dəyər göstəricilərinin müəyyən edilməsi üçün orta bazar qiymətlərindən istifadə edə bilər və xalis açıq mövqeyə müvafiq tələb və təklif qiyməti tətbiq edə bilər. Maliyyə aləti fəal bazarda o zaman sərbəst surətdə alınıb satıla bilən aktivlər kimi qəbul edilir ki, onların qiymətləri haqqında məlumat fond birjasında və ya digər maliyyə Təşkilatından sərbəst və müntəzəm şəkildə əldə edilə bilsin və bu zaman həmin qiymətlər könüllü şəkildə bazar şərtləri çərçivəsində həyata keçirilən real və müntəzəm əməliyyatları əks etdirsin.

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Bazar qiymətləri mövcud olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti modeli, könüllü şəkildə həyata keçirilən ən son əməliyyatlar haqqında məlumata əsaslanan modellər kimi qiymətləndirmə üsulları, eləcə də investisiya qoyulan müəssisələr haqqında maliyyə məlumatlarının təhlili istifadə edilir. Qiymətləndirmə üsulları müşahidə edilə bilən bazar məlumatları ilə dəstəklənməyən fərziyyələrin istifadə olunmasını tələb edə bilər. Bu fərziyyələrin hər-hansı birinin mümkün alternativ variantla əvəz edilməsi nəticəsində mənfəət, gəlir, aktiv və öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinə səbəb olacaq hallar barədə məlumat hazırkı maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

İlkin dəyər alış tarixinə aktivi almaq üçün ödənilmiş pul vəsaitlərini və ya onların ekvivalentlərinin məbləğini və yaxud verilmiş digər resursların ədalətli dəyərini əks etdirir və *əməliyyat xərclərini* ehtiva edir.İlkin dəyərlə qiymətləndirmə yalnız bazar qiymətləri olmayan və ədalətli dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilməyən pay alətlərindəki investisiyalara tətbiq edilir.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərclər əməliyyatın həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir.Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri maliyyə xərclərinə daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş maya dəyəri əsas məbləğin ödənilməsi çıxılmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə zərərləri üzrə hər-hansı silinməni çıxmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər-hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya olunmuş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilmir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın müvafiq maddələrinin balans dəyərinə daxil edilir.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərlər xaric olmaqla) maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərinə diskontlaşdıran dəqiq dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişkən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Bu cür mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir (gəlir və xərclərin uçotu siyasətinə baxın).

Maliyyə alətlərinin ilkin uçotu. Mənfəət və zərər haqqında hesabatda ədalətli dəyərlə göstərilən ticarət üçün qiymətli kağızlar, derivativlər və digər maliyyə alətləri əvvəlcə ədalətli dəyərdə qeydə alınır. Bütün digər maliyyə alətləri, dövlət və dövlət təşkilatlarından alınmış kreditlər istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla ədalətli dəyərdə qeydə alınır.

İlkin uçot zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə sübut edilir. İlkin uçot zamanı yaranan gəlir və ya zərər yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda qeydə alınır. Ədalətli dəyər eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər cari bazar əməliyyatlarının müşahidəsi və yaxud həmin bazarlardan əldə edilən məlumatlara əsaslanan qiymətləndirmə üsulu ilə sübut edilir.

Qanunvericilik və ya ümumi qəbul edilmiş bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində təchiz olunması nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin bütün digər alış və satışları ("müntəzəm" alış və satışlar), Təşkilatın maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alış üzrə bütün digər əməliyyatlar Təşkilatın həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduqda qeydə alınır.

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri asanlıqla müəyyən nağd pul məbləğinə çevrilə bilən və dəyəri cüzi dəyişikliklərə məruz qalan maddələrdir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə ilkin ödəmə müddəti üç aydan az olan banklararası bütün depozitlər daxildir. Verilmə tarixində istifadəsi üç aydan çox müddətə məhdudlaşdırılmış vəsaitlər pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində əks etdirilir.

Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar.Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar təsbit edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə qaytarılmaq şərtilə sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən qeyri-derivativ maliyyə alətləri ilə əlaqəsi olmayan debitor borclarının əldə edilməsi və ya yaradılması məqsədilə, Təşkilat tərəfindən müştərilərə avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. İlkin qiymətləndirmədən sonra müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar, banklardan alınacaq vəsaitlər EFD metodologiyası istifadə olunmaqla amortizasiya olunmuş dəyərdə dəyərsizləşmə çıxılmaqla müəyyən olunur.Amortizasiya olunmuş dəyər satın alma zamanı edilən güzəştlər və mükafatlar, EFD-in ayrılmaz hissəsi olan haqqlar və xərclər nəzərə alınmaqla hesablanır. Buna görə də, Təşkilat faiz gəlirini gözlənilən kreditin müddəti ərzində sabit gəlirlilik dərəcəsinin ən yaxşı qiymətləndirməsini əks etdirən gəlirlilik dərəcəsi istifadə etməklə tanıyır, beləliklə, müxtəlif mərhələlərə aid olan potensial müxtəlif faiz dərəcələrinin təsirini və məhsulun həyat dövrünü (avanslar, cərimə faizləri və xərclər) tanıyır. Dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri ilə bağlı şərtlərə yenidən baxıldıqda, yenidən baxılmış şərtlər əvvəlki şərtlərdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənərsə, yeni aktiv əvvəlcə ədalətli dəyərdə uçota alınır.

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınan maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Maliyyə aktivinin ilkin uçotundan sonra baş vermiş bir və ya bir neçə halın ("zərər halları") nəticəsində yaranmış və etibarlı şəkildə təxmin edilə bilən maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupu üzrə gələcək pul vəsaitlərinin məbləğinə və ya vaxtına təsir göstərən dəyərsizləşmə üzrə zərərlər il üzrə mənfəət və zərərə aid edilir. Ayrıca qiymətləndirilən maliyyə aktivi (əhəmiyyətindən asılı olmayaraq) ilə əlaqədar dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair Təşkilatda obyektiv dəlil olmadıqda, həmin aktiv analoji kredit riskinə malik olan maliyyə aktivləri qrupuna aid edilir və dəyərsizləşməyə görə birlikdə qiymətləndirilir. Maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsi məsələsinə baxarkən Təşkilatın nəzərə aldığı əsas amillər həmin aktivin vaxtı keçmiş statusu və hər-hansı girov təminatının realizasiya oluna bilməsidir. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair obyektiv əlamətlərin mövcud olmasını müəyyən edən əsas meyarlar aşağıda göstərilir:

- hər-hansı ödənişin gecikdirilməsi və bu zaman gecikdirilmiş ödənişin hesablaşma sistemlərindəki gecikmə ilə izah edilə bilməməsi;
- borcalanın əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri ilə üzləşməsi və bunun Təşkilatın borcalan haqqında maliyyə məlumatları ilə təsdiqlənməsi;
- borcalanın müflisləşməsi və ya onun maliyyə strukturunun yenidən təşkil edilməsi riskinə məruz qalması;
- borcalana təsir göstərən milli və ya yerli iqtisadi şəraitin dəyişməsi nəticəsində onun ödəniş statusunda mənfi dəyişikliklərin baş verməsi; və ya
- girovun dəyərinin bazar şərtlərinin pisləşməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə aşağı düşməsi.

Aktivlər üçün dəyərsizləşmə üzrə zərərlərin kollektiv şəkildə qiymətləndirilməsi məqsədilə maliyyə aktivləri analoji kredit risk xüsusiyyətlərinə əsasən qruplaşdırılır.

Həmin xüsusiyyətlər qiymətləndirilən aktivlərin müqavilə üzrə şərtlərinə uyğun olaraq borcalanlar tərəfindən bütün məbləğlərin ödənilməsi qabiliyyətinin göstəricisi olmaqla, bu cür aktivlər qrupu üzrə gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin təxmin edilməsi üçün uyğundur. Dəyərsizləşməyə qarşı məcmu şəkildə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri qrupundakı pul vəsaitlərinin gələcək hərəkəti, həmin aktivlərlə bağlı müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinə, keçmişdə baş vermiş zərər halları nəticəsində yaranacaq vaxtı keçmiş borcların həcminə dair rəhbərlikdə mövcud olan statistikaya və vaxtı keçmiş borcların geri qaytarılması nailiyyətinə əsasən müəyyən edilir. Keçmiş dövrlərə təsir göstərməyən cari şəraitin təsirini əks etdirmək və cari dövrdə mövcud olmayan keçmiş hadisələrin təsirini aradan qaldırmaq məqsədilə, keçmiş illərin statistikası müşahidə edilə bilən cari məlumatlara əsasən tənzimlənir.

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində uçota alınan dəyərsizləşmiş maliyyə aktivi ilə bağlı şərtlərə yenidən baxılarsa və ya bu şərtlər borcalanın və yaxud borcverənin maliyyə vəziyyətindəki çətinliklərə görə dəyişərsə, dəyərsizləşmənin uçotu şərtlərin dəyişməsindən əvvəlki effektiv faiz dərəcəsinə əsaslanır.

Aktivin balans dəyərini effektiv faiz dərəcəsilə diskont edilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinə (kreditlər üzrə baş verməmiş gələcək zərərlər istisna olmaqla) silmək üçün aktivlər üçün dəyərsizləşmə üzrə zərərlər ehtiyat hesabında qeydə alınır. Girov qoyulmuş maliyyə aktivi üzrə təxmin edilən gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinin hesablanması girovun əldə edilməsi və satılması xərcləri çıxılmaqla, girov nəticəsində yarana bilən (girovun olub-olmaması ehtimal edildikdə) pul vəsaitlərinin hərəkətini əks etdirir.

Dəyərsizləşmə üzrə zərərin məbləği sonrakı dövrdə baş vermiş hadisəyə görə azalarsa və həmin azalma obyektiv olaraq zərərin qeydə alınmasından sonra baş vermiş hadisəyə (məsələn, borcalanın kredit reytinqinin artması kimi) aid edilərsə, əvvəl qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərər mənfəət və zərər hesabına yaradılmış ehtiyata düzəliş etməklə bərpa edilir.Aktivlər qaytarıla bilmədikdə onlar, aktivin və ya onun hissəsinin bərpa olunması üçün bütün zəruri prosedurların tamamlanmasından və zərərin məbləğinin müəyyən edilməsindən sonra müvafiq zərər ehtiyatından silinir.

Maliyyə aktivlərinin uçotdan silinməsi. Təşkilat aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərini uçotdan silir: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (b) Təşkilatmaliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürülmə haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin, həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Nəzarət qarşı tərəfin öz mülkiyyətində olan aktivi satış üzrə əlavə məhdudiyyətlər qoymadan əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır.

Binalar və avadanlıqlar. Binalar lazım olduqda yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatı çıxmaqla, ilkin dəyərdə qeydə alınır.

Başa çatdırılmamış tikinti işləri lazım olduqda dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatı çıxmaqla, ilkin dəyərdə qeydə alınır. İlkin dəyərə müvafiq aktivlərin tikintisinin maliyyələşdirilməsi üçün xüsusi və ümumi borc vəsaitlərinin alınması ilə əlaqədar borc vəsaitləri üzrə xərclər daxildir. Tikinti işləri tamamlandıqdan sonra həmin aktivlər müvafiq binalar və avadanlıqlar kateqoriyasına köçürülür və balans dəyərində uçota alınır. Başa çatdırılmamış tikintilər üçün tikinti işləri başa çatdırılmayana qədər amortizasiya hesablanmır. Binalar və avadanlıqların bütün digər növləri lazım olduqda yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə üzrə zərəri çıxmaqla (əgər varsa), ilkin dəyərdə qeydə alınır.

Kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Binalar və avadanlıqların əsas komponentlərinin əvəz edilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr balansdan silinir. Binalar və avadanlıqlar dəyərsizləşdikdə, onlar binalar və avadanlıqların istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyər ilə satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdən daha yüksək olan dəyərə silinir. Aktivin balans dəyərindəki azalma mənfəət və zərərə aid edilir. Aktivin istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyərin və ya satış xərcləri çıxılmaqla, onun ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə əvvəlki dövrlərdə hər-hansı aktiv üçün qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərərlər bərpa edilir.

Binalar və avadanlıqların satışından yaranan gəlir və zərər, gəlir məbləği və balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və zərərdə əks etdirilir.

Qeyri-maddi aktivlər. Təşkilatın digər qeyri-maddi aktivlərinə komputer proqramlarının və müəssislərin birləşdirilməsi zamanı alınan müştərilərin əsas əmanətləri daxildir. Qeyr-maddi aktivlər yalnızca dəyərinin uyğun olaraq qiymətləndirilə bildiyi və Təşkilata bu qeyri-maddi aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin daxil olacağının ehtimal edildiyi təqdirdə tanınır. Ayrılıqda alınan qeyri-maddi aktivlər ilkin olaraq maya dəyərində tanınır. Müəssisələrin birləşdirilməsi zamanı alınan qeyr-maddi aktivlər satın alındığı tarixdəki ədalətli dəyəri ilə tanınır. İlkin tanımadan sonra, qeyri-maddi aktivlər dəyərindən yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərsizləşmə xərcləri çıxılmaqla tanınır.

Qeyr-maddi aktivlərin faydalı istifadə müddətinin məhdud və ya qeyri-məhdud olmasını qiymətləndirilir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyr-maddi aktivlər faydalı istifadə müddəti dövründə amortizasiya olunur.

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Məhdud istifadə müddəti olan qeyr-maddi aktivlər üçün faydalı istifadə müddəti və amortizasiya metodu ən azı hər maliyyə ilinin sonunda nəzərdən keçirilir. Faydalı istifadə müddətindəki və ya aktivə xas olan gələcək iqtisadi səmərənin gözlənilən istifadəsindək dəyişikliklər sonradan mühasibat prinsiplərindəki dəyişiklik kimi nəzərə alınan amortizasiya dövrünün və metodologiyasının dəyişməsinə səbəb olur. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərin amortizasiya xərcləri mənfəət və zərər hesabatında ayrı maddə kimi göstərilir.

Amortizasiya. Bina və avadanlıqlar üzrə amortizasiya düz xətt metoduna, yəni əsas vəsaitlərin aşağıda göstərilən təxmini faydalı xidmət müddəti ərzində aktivlərin ilkin dəyərini və ya yenidən qiymətləndirilmiş dəyərini onların qalıq dəyərinədək azaltmaqla hesablanır:

	2018-ci il üzrə	**2017-ci il üzrə**
Mebel və avadanlıqlar	5 il	10 il
Kompüter və avadanlıqları	5 il	10 il
Nəqliyyat vasitələri	5 il	10 il
Qeyri maddi aktivlər	10 il	11-20 il

***Qeyd*:** 2018-ci il ərzində əsas vəsaitlərin və qeyri-maddi aktivlərin ehtimal olunan faydalı xidmət müddətinin azalması səbəbindən köhnəlmə faizi təşkilat tərəfindən endirilmişdir.

Aktivin artıq köhnəldiyi və istismar müddəti başa çatdığı halda, satış üzrə təxmin edilən xərclər çıxılmaqla, Təşkilatın həmin aktivin satışı nəticəsində əldə edəcəyi təxmin edilən məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Təşkilat aktivi onun fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözlədikdə, aktivin qalıq dəyəri sıfra bərabər olur. Aktivlərin qalıq dəyərləri və faydalı xidmət müddətləri lazım olduqda hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir və dəqiqləşdirilir.

Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər. Digər banklara ödəniləcək vəsaitlər, müxbir banklar tərəfindən Təşkilata nağd pul və ya digər aktivlər verildiyi andan qeydə alınır. Qeyri-derivativ maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. Təşkilat verdiyi borcları geri aldıqda, həmin borc öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan silinir və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş məbləğ arasındakı fərq borcun ödənilməsi üzrə yaranan gəlir və ya xərclərə aid edilir. İlkin qiymətləndirmədən sonra, digər banklara ödəniləcək vəsaitlər EFD tətbiq olunmaqla amortizasiya olunmuş dəyərdə göstərilir. Amortizasiya olunmuş dəyər EFD-in ayrılmaz tərkib hissəsi olan xərclər və vəsaitlər alınan zaman əldə olunan güzəştlər nəzərə alınmaqla hesablanır.

Borc götürülmüş digər vəsaitlər. Borc götürülmüş digər vəsaitlərə rezident və qeyri-rezident banklar tərəfindən sabit ödəmə müddəti və sabit və ya dəyişkən faiz dərəcələri ilə verilmiş kreditlər daxildir.Borc götürülmüş digər vəsaitlər amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır. İlkin qiymətləndirmədən sonra, borc götürülmüş digər vəsaitlər EFD tətbiq olunmaqla amortizasiya olunmuş dəyərdə göstərilir. Amortizasiya olunmuş dəyər EFD-in ayrılmaz tərkib hissəsi olan xərclər və vəsaitlər alınan zaman əldə olunan güzəştlər nəzərə alınmaqla hesablanır.

Mənfəət vergisi. Mənfəət vergisi hazırkı maliyyə hesabatlarında Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya digər dövrdə vergi təsiri bilavasitə digər məcmu gəlirlərdə və ya kapitalda qeydə alınan əməliyyatlar istisna olmaqla, mənfəət və zərərdə qeydə alınır.

Cari mənfəət vergisi, cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda, təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və digər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan keçmiş illərin vergi zərəri və bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. İlkin uçot zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkin qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanmır (biznes birləşməsi halları istisna olmaqla).

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Təxirə salınmış vergi qalıqları, qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı və ya keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərlərinin istifadə ediləcəyi dövrdə tətbiq edilməli vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır. Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərin vergi zərərləri o zaman hesablanır ki, bu çıxılmaların realizasiya oluna bilməsi üçün gələcəkdə kifayət qədər vergiyə cəlb ediləcək mənfəətin mövcudluğu ehtimal edilsin.

Qeyd: Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinin 102.1.22 - maddəsinə uyğun olaraq ASC-də fiziki şəxslərin investisiya qiymətli kağızları üzrə ödənilən dividendlər 2016-cı ilin fevral ayından etibarən7-il müddətinə vergidən azaddır.

Qeyri-müəyyən vergi mövqeləri. Təşkilatın qeyri-müəyyən vergi mövqeləri rəhbərlik tərəfindən hər bir hesabat dövrünün sonunda qiymətləndirilir. Rəhbərlik qrupun vergi mövqeyinə vergi orqanları tərəfindən etiraz edildiyi halda, əlavə vergi öhdəliklərinin yaranmasını ehtimal etdikdə, vergi öhdəlikləri nəzərə alınmır. Bu cür qiymətləndirmə qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi qanunvericiliyinin təfsirinə və bu məsələlərə dair hər hansı məhkəmə və ya digər qurumların məlum qərarlarına əsasən aparılır. Mənfəət vergisi istisna olmaqla, cərimələr, penyalar və vergilər üzrə öhdəliklər hesabat dövrünün sonunda öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan xərclərə dair rəhbərliyin ən yaxşı təxminləri əsasında uçota alınır.

Gəlir və xərclərin uçotu. Bütün borc alətləri üzrə faiz gəlirləri və xərcləri məcmu gəlirlər haqqında hesabatda effektiv faiz metodundan istifadə etməklə hesablama metodu ilə qeydə alınır. Bu metoda əsasən, faiz gəlirləri və xərclərinə müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün komissiya və haqlar, əməliyyat xərcləri, eləcə də bütün digər mükafat və ya güzəştlər daxildir.

Effektiv faiz dərəcəsinə aid olan komisiya haqlarına maliyyə aktivinin yaradılması və ya alınması, yaxud maliyyə öhdəliyinin (məsələn, ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, zəmanətlərin və ya girovun dəyərləndirilməsi və qeydə alınması, maliyyə alətinin təqdim edilməsi şərtlərinin razılaşdırılması və sövdələşmə sənədlərinin hazırlanması haqları) buraxılması ilə əlaqədar əldə edilmiş və ya ödənilmiş komissiya haqları daxildir. Bazar faiz dərəcələri ilə kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlik üçün Təşkilat tərəfindən əldə edilmiş komissiya haqları, Təşkilatın xüsusi kredit müqaviləsini imzalayacağı ehtimal edildikdə və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun realizasiyasını planlaşdırmadıqda effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi hesab edilir. Təşkilat, kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlikləri mənfəət və zərərdə ədalətli dəyərlə qeydə alınan maliyyə öhdəlikləri kimi təsnifləşdirmir.

Kreditlərin və digər borc alətlərinin vaxtında qaytarılması ilə bağlı şübhə yarandıqda, onlar dəyərsizləşmə məbləğinin müəyyən edilməsi məqsədilə gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin diskontlaşdırılması üçün istifadə edilən effektiv faiz dərəcəsi əsasında faiz gəlirlərini əks etdirməklə bərpa dəyərinə qədər azaldılır.

Bütün digər komissiya gəlirləri, digər gəlirlər və digər xərclər adətən göstərilməli olan ümumi xidmətlərdə faktiki göstərilmiş xidmətlərin payı kimi müəyyən edilmiş konkret əqdin tamamlanma dərəcəsindən asılı olaraq hesablama metodu ilə qeydə alınır. Sindikatlaşdırılmış kreditlər üzrə komissiya haqları, sindikatlaşdırma başa çatdıqda və Təşkilat kredit paketinin hər-hansı hissəsini özündə saxlamadıqda və ya paketin bir hissəsini əqdin digər iştirakçıları kimi eyni effektiv faiz dərəcəsilə özündə saxladıqda gəlir kimi əks etdirilir.

Üçüncü tərəflər üçün əqdlərin təşkili üzrə komissiya gəlirləri (məsələn, kreditlərin, səhmlərin və digər qiymətli kağızların alınması və yaxud qeyd olunan əməliyyatlar nəticəsində əldə edilmiş müəssisələrin alqısı və ya satışı) əqd başa çatdıqda qeydə alınır.

İnvestisiya portfelinin idarə olunması və digər idarəetmə və məsləhət xidmətləri üzrə komissiya gəlirləri xidmətlərin göstərilməsinə dair müqavilələrin şərtlərinə uyğun olaraq adətən sərf edilmiş vaxta proporsional şəkildə əks etdirilir. İnvestisiya fondlarının aktivlərinin idarə olunması üzrə komissiya gəlirləri bu cür xidmətlərin göstərildiyi dövr ərzində göstərilmiş xidmətlərə proporsional şəkildə qeydə alınır. Eyni prinsip əmlakın idarə edilməsi, maliyyə planlaşdırması və uzun müddət ərzində davamlı olaraq göstərilən depozitari xidmətləri üçün tətbiq edilir.

Xarici valyuta əməliyyatları. Təşkilatın funksional valyutası onun fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. Təşkilatın funksional və hesabat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatıdır ("AZN").

4. Əsas Uçot Prinsiplərinin Xülasəsi (Davamı)

Monetar aktiv və öhdəliklər, ARMB-nin müvafiq hesabat tarixinə qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə əsasən müəssisənin funksional valyutasına çevrilir. Bu cür əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsi və ARMB-nin ilin sonuna olan rəsmi valyuta məzənnəsi ilə monetar aktiv və öhdəliklərin funksional valyutaya çevrilməsi nəticəsində yaranan müsbət və mənfi məzənnə fərqləri mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır.

İlin sonuna qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə yerli valyutaya çevrilmə qeyri-monetar maddələrə, o cümlədən pay alətlərinə tətbiq edilmir. Məzənnə dəyişikliklərinin pay qiymətli kağızların ədalətli dəyərinə təsiri ədalətli dəyər üzrə yenidən qiymətləndirmə nəticəsində gəlir və ya xərclərin bir hissəsi kimi qeydə alınır.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri: 1 ABŞ Dolları = 1.7000 AZN və 1 Avro = 1.9468 AZN (31 dekabr 2017-cı il tarixinə: 1 ABŞ Dolları = 1.7001 AZN və 1 Avro = 2.0307AZN).

Əvəzləşdirmə.Maliyyə aktiv və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi və xalis məbləğin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabata daxil edilməsi, qeydə alınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquq, eləcə də əvəzləşdirməni aparmaq və ya eyni zamanda aktivi realizasiya edərək öhdəliyi ödəmək niyyəti mövcud olduğu hallarda həyata keçirilə bilər.

Borc qiymətli kağızları. Buraxılmış borc qiymətli kağızlarına sadə veksellər, istiqrazlar, depozit sertifikatları və "Finex Kredit" BOKT ASC tərəfindən yerləşdirilmiş borc iltizamları aiddir. Əgər "Finex Kredit" BOKT ASC öz borc qiymətli kağızını satın alırsa, bu öhdəlik maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından silinir və ödənilən vəsaitlə öhdəliyin qalıq dəyəri arasında olan fərq mənfəət və zərər hesablarında müvafiq olaraq öhdəliklərin vaxtından tez icra edilməsinin nəticəsi kimi təqdim edilir.

İşçilərə sərf olunan xərclər və müvafiq ayırmalar. Əmək haqları, məvaciblər, Azərbaycan Respublikası Dövlət Pensiya və Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və bülletenlər üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Təşkilatın işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlər göstərildikdə hesablanır.

5. Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Ehtimallar və Mülahizələr

Təşkilat növbəti il ərzində hesabatlarda əks etdirilən aktiv və öhdəliklərin məbləğlərinə təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti il ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Kreditlər və avansların dəyərsizləşməsi üzrə zərər. Təşkilat müntəzəm olaraq kredit portfeli üzrə dəyərsizləşmənin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün onu təhlil edir. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin mənfəət və zərər hesabatında əks etdirilməsini müəyyən edərkən, Təşkilat kredit portfelində konkret bir kreditin dəyərində azalmanın müşahidə edilməsindən əvvəl kredit portfeli üzrə pul vəsaitlərinin təxmin edilən hərəkətində ölçülə bilən azalmanı əks etdirən nəzərə çarpan əlamətlərin mövcudluğunu müəyyən etmək üçün peşəkar mülahizələr irəli sürür.

Rəhbərlik gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin proqnozlaşdırılması üçün istifadə edilən kredit portfelindəki aktivlər ilə analoji kredit riskinə və dəyərsizləşmə üzrə obyektiv əlamətlərə malik aktivlər ilə əlaqədar əvvəlki ilin zərərləri haqqında məlumata əsaslanan təxminlər tətbiq edir. Gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin məbləğini və müddətini təxmin edərkən istifadə edilən metodologiya və mülahizələr, təxmini və həqiqi zərərlər arasındakı hər hansı fərqi azaltmaq məqsədilə müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir.

Qanunvericilik. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərhlərə məruz qalır.

Təxirə salınmış vergi aktivinin uçotu. Uçota alınmış təxirə salınmış xalis vergi aktivi vergiyə cəlb olunan gəlirdən gələcək çıxılmalar vasitəsilə əldə olunan mənfəət vergisi məbləğlərindən ibarətdir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivi müvafiq vergi faydasının realizasiya oluna biləcəyi zaman qeydə alınır.

5. Uçot Siyasətinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Ehtimallar və Mülahizələr (Davamı)

Vergiyə cəlb olunan gələcək mənfəətin və gələcəkdə yaranması ehtimal edilən vergi faydası məbləğinin müəyyən edilməsi rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış ortamüddətli biznes planına və onun ekstrapolyasiya nəticələrinə əsaslanır. Biznes-plan rəhbərliyin şəraitə adekvat olan təxminlərinə əsaslanır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin uçotu. Təşkilat öz fəaliyyəti gedişində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. 9 saylı MHBS-ə uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərdə uçota alınmalıdır. Lakin, həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələrində həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə bu cür əməliyyatlar üçün fəal bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir.

Fasiləsiz fəaliyyət prinsipi. Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarını fasiləsiz fəaliyyət prinsipinə əsasən hazırlamışdır. Belə bir mülahizə irəli sürərkən rəhbərlik Təşkilatın maliyyə vəziyyətini, mövcud planları, əməliyyatların gəlirliliyini və maliyyə resurslarından istifadəni nəzərə almış və son maliyyə böhranının Təşkilatın gələcək əməliyyatlarına təsirini təhlil etmişdir.

Rəhbərliyin ölçü və hesabatlarına əsasən Təşkilat növbəti 12 ay ərzində likvidlik ehtiyaclarını tənzimləyə biləcək və buna əsasən hazırkı maliyyə hesabatları fasiləsizlik prinsipi əsasında hazırlanmışdır.

6. Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018-ci il**	**31 dekabr 2017-ci il**
Nağd pul	89,266	88,100
Banklarda olan vəsaitlər	648,115	49,898
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	**737,381**	**137,998**

31 dekabr 2018-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**Nağd pul**	**Müxbir hesablar**	**Cəmi**
Nağd pul	89,266	-	89,266
Azərbaycan banklarında	-	648,115	648,115
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	**89,266**	**648,115**	**737,381**

31 dekabr 2017-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**Nağd pul**	**Müxbir hesablar**	**Cəmi**
Nağd pul	88,100	-	88,100
Azərbaycan banklarında	-	49,898	49,898
Cəmi cari və dəyərsizləşməmiş	**88,100**	**49,898**	**137,998**

7. Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018-ci il**	**31 dekabr 2017-ci il**
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər		
-Xidmət	1,621,764	230,107
-Ticarət	1,458,967	313,961
-Kənd təsərrüfatı	1,319,307	678,051
-İstehlak kreditləri	619,942	1,862,118
-Fərdi sahibkarlar	551,989	-
-İstehsal	303,652	187,511
-Avtomobil kreditləri	11,592	175
-Təhsil	-	821
-Digər	210,733	322,417
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat çıxılmaqla	(40,658)	(22,259)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	**6,057,288**	**3,572,902**

Kredit portfelinin iqtisadi sektorlar üzrə bölgüsü aşağıdakı kimidir:

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018-ci il**		**31 dekabr 2017-ci il**	
	Məbləğ	**%**	**Məbləğ**	**%**
Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər				
-Xidmət	1,616,785	26.69%	225,124	6.30%
-Ticarət	1,458,173	24.07%	312,383	8.74%
-Kənd təsərrüfatı	1,319,307	21.78%	678,039	18.98%
-İstehlak kreditləri	586,729	9.69%	1,848,360	51.73%
-Fərdi sahibkarlar	551,989	9.11%	-	0.00%
-İstehsal	301,980	4.99%	185,583	5.19%
-Avtomobil kreditləri	11,592	0.19%	175	0.005%
-Təhsil	-	0.00%	821	0.02%
-Digər	210,733	3.48%	322,417	9.02%
Cəmi fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər və avanslar	**6,057,288**	**100%**	**3,572,902**	**100%**
Cəmi hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlər	-	-	-	-
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar (ehtiyat ayırmalarından əvvəl)	**6,057,288**	**100%**	**3,572,902**	**100%**

7. Müştərilərə Verilmiş Kreditlər və Avanslar (Davamı)

Təşkilat BMS 39, *Maliyyə alətləri: tanınması və qiymətləndirilməsi*, Standartında nəzərdə tutulan portfel üzrə ehtiyatın yaradılması metodologiyasını tətbiq etmiş və baş vermiş, lakin hesabat dövrünün sonunda heç bir fərdi kredit üzrə konkret olaraq müəyyən edilməmiş dəyərsizləşmə zərərləri üçün portfel üzrə ehtiyat yaratmışdır.

Təşkilatın siyasəti kreditin dəyərsizləşməsinə dair konkret olaraq obyektiv dəlil müəyyən edilməyənə qədər hər bir krediti "cari və dəyərsizləşməmiş" kateqoriyasına təsnifləşdirməkdir. Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat kollektiv və fərdi kreditlər üçün yaradılmışdır.

Kreditin dəyərsizləşməsini müəyyən edərkən Təşkilatın nəzərə aldığı əsas amillər onun vaxtı keçmiş statusu və müvafiq girov təminatının (əgər varsa) dəyərini realizasiya etmək imkanıdır. Bunun əsasında yuxarıdakı cədvəldə fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlərin ödəmə müddətləri üzrə təhlili göstərilir.

31 dekabr 2018-cı il tarixində müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. 31 dekabr 2018-ci il tarixində müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların təxmin edilən ədalətli dəyəri 6,057,288 AZN (2017: 3,572,902 AZN) təşkil etmişdir.

Verilmiş kreditlər üzrə yaradılan ehtiyatların hərəkəti bu cədvəldə göstərilmişdir:

In Azerbaijani Manats	**Cəmi:**
31 dekabr 2016-cı il tarixinə kreditin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	**(12,374)**
Dövr ərzində ehtiyatın bərpası	
Dövr ərzində dəyərsizləşmə ehtiyatı	**(9,885)**
31 dekabr 2017-ci il tarixinə kreditin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	**(22,259)**
Dövr ərzində ehtiyatın bərpası	**1,057**
Dövr ərzində dəyərsizləşmə ehtiyatı	**(19,456)**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə kreditin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	**(40,658)**

	2018				**2017**
Azərbaycan Manatı ilə	**Mərhələ 1**	**Mərhələ 2**	**Mərhələ 3**	**Cəmi**	**Cəmi**
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	4,340,533	-	-	4,340,533	2,447,882
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	-	1,689,774	-	1,689,774	1,015,216
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)	-	-	67,639	67,639	132,063
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	(1,672)	(38,986)	**(40,658)**	**(22,259)**
Cəmi :	**4,340,533**	**1,688,102**	**28,653**	**6,057,288**	**3,572,902**

31 dekabr 2018-ci il tarixinə fərdi müştərilərə verilmiş kreditlərin girov təminatı haqqında məlumat aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan Manatı ilə	**Fərdi sahibkarlar**	**Kənd təsərrüfatı**	**İstehlak kreditləri**	**Xidmət**	**Ticarət**	**İstehsal**	**Avtomobil kreditləri**	**Digər**	**Təhsil**	**Cəmi**
-Girovsuz və ya sair kredit təminatsız	18,980	40,522	102,053	7,334	862	1,672	-	38,139	-	**209,562**
-Qiymətli metallar	520,336	1,043,544	280,020	1,443,108	1,053,394	153,898	-	172,594	-	**4,666,894**
-Daşınmaz əmlak	5,739	195,748	235,082	73,330	180,822	53,190	-	-	-	**743,911**
-Qiymətli kağızlar	6,933	39,493	2,788	92,151	223,888	94,892	-	-	-	**460,145**
-Avtonəqliyyat vasitələri	-	-	-	5,842	-	-	11,592	-	-	**17,433**
Kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	-	(33,214)	(4,979)	(793)	(1,672)	-	-	-	**(40,658)**
Total :	**551,988**	**1,319,307**	**586,729**	**1,616,786**	**1,458,173**	**301,980**	**11,592**	**210,733**	-	**6,057,288**

31 dekabr 2018-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**Fərdi sahibkarlar**	**Kənd təsərrüfatı**	**İstehlak kreditləri**	**Xidmət**	**Ticarət**	**İstehsal**	**Avtomobil kreditləri**	**Təhsil**	**Digər**	**Cəmi**
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş										
- İri müştərilər	381,348	436,101	102,338	567,382	466,506	39,356	11,592	-	-	**2,004,623**
- Orta həcmli müştərilər	31,470	236,935	67,341	359,429	257,667	50,312	-	-	95,347	**1,098,501**
- Kiçik həcmli müştərilər	4,960	306,802	194,774	394,257	234,310	49,963	-	-	52,345	**1,237,411**
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	**417,778**	**979,848**	**364,453**	**1,321,068**	**958,483**	**139,631**	**11,592**	**-**	**147,692**	**4,340,535**
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş										
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	45,987	138,267	21,744	117,466	264,437	113,800	-	-	27,625	**729,326**
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	70,875	138,964	18,397	65,147	35,641	3,102	-	-	19,102	**351,228**
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	11,610	5,595	51,851	39,200	21,068	-	-	-	14,038	**143,362**
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	-	56,643	67,421	67,133	59,365	621	-	-	2,276	**253,459**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	5,739	-	34,208	6,771	119,180	46,499	-	-	-	**212,397**
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	**134,211**	**339,469**	**193,621**	**295,717**	**499,691**	**164,022**	**-**	**-**	**63,041**	**1,689,772**
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)										
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	-	-	723	1,263	-	-	-	-	-	**1,986**
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	-	991	-	793	-	-	-	-	**1,784**
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**-**
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	-	-	20,759	2,378	-	-	-	-	-	**23,137**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	-	-	39,394	1,338	-	-	-	-	-	**40,732**
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)	-	-	**61,867**	**4,979**	**793**	-	-	-	-	**67,639**
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla		-	**(33,214)**	**(4,979)**	**(793)**	**(1,672)**	-	-	-	**(40,658)**
Cəmi verilmiş kreditlər üzrə borcları	**551,989**	**1,319,307**	**586,727**	**1,616,785**	**1,458,174**	**301,981**	**11,592**	**-**	**762,723**	**6,057,288**

31 dekabr 2017-ci il tarixinə müştərilərə verilmiş kreditlər və avansların keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**Kənd təsərrüfatı**	**İstehlak kreditləri**	**Xidmət**	**Ticarət**	**İstehsal**	**Avtomobil kreditləri**	**Təhsil**	**Digər**	**Cəmi**
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş									
- İri müştərilər	241,740	119,298	74,285	137,060	29,452	-	-	13,072	**614,907**
- Orta həcmli müştərilər	-	120,710	16,097	6,661	5,104	-	-	56,479	**205,051**
- Kiçik həcmli müştərilər	126,135	1 160,805	108,930	14,669	7,116	175	821	209,274	**1,627,925**
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	**367,875**	**1 400,813**	**199,312**	**158,390**	**41,672**	**175**	**821**	**278,826**	**2,447,882**
Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş									
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	131,159	233,195	17,618	2,428	2,990	-	-	26,794	**414,184**
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	15,113	18,546	2,022	-	-	-	-	16,797	**52,477**
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	25,418	11,641	-	14,508	141,177	-	-	-	**192,744**
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	91,980	92,166	-	21,274	-	-	-	-	**205,419**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	44,827	15,721	-	89,844	-	-	-	-	**150,392**
Cəmi vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş	**308,496**	**371,268**	**19,640**	**128,053**	**144,167**	**-**	**-**	**43,591**	**1,015,216**
Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)									
- ödənişin 30 gündən az gecikdirilməsi	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- ödənişin 30 gündən 90 günədək gecikdirilməsi	-	42,669	4,085	-	-	-	-	-	**46,755**
- ödənişin 90 gündən 180 günədək gecikdirilməsi	-	5,438	1,994	-	-	-	-	-	**7,433**
- ödənişin 180 gündən 360 günədək gecikdirilməsi	1,680	26,541	-	-	-	-	-	-	**28,221**
- ödənişin 360 gündən artıq gecikdirilməsi	-	15,388	5,075	27,518	1,672	-	-	-	**49,653**
Cəmi fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş (ümumi məbləğ)	**1 680**	**90,037**	**11,155**	**27,518**	**1,672**	-	-	-	**132,062**
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	**(12)**	**(13,758)**	**(4,984)**	**(1,578)**	**(1,928)**	-	-	-	**(22,259)**
Cəmi verilmiş kreditlər üzrə borcları	**678,039**	**1,848,360**	**225,124**	**312,382**	**185,583**	**175**	**821**	**322,417**	**3 572,902**

8. Binalar və Avadanlıqlar , Qeyri-maddi aktivlər

Azərbaycan Manatı ilə	**Mebel və qurğular**	**Kompüter Avadanlıqları**	**Nəqliyyat vasitələri**	**Əsas Vəsaitlərin cəmi**	**Qeyri-maddi aktivlər**	**Cəmi**
31 dekabr 2016-cı il tarixinə balans dəyəri	**2,240**	**4,062**	**5,416**	**11,718**	**21,887**	**33,605**
Əlavələr	**-**	400	**-**	400	**-**	**400**
Silinmələr	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Amortizasiya ayırmaları	(419)	(347)	(569)	(1,335)	(1,210)	**(2,545)**
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	**1,821**	**4,115**	**4,847**	**10,783**	**20,677**	**31,460**
31 dekabr 2017-ci il tarixinə dəyər	2,916	7,180	6,800	16,896	25,141	**42,037**
Yığılmış amortizasiya	(1,095)	(3,065)	(1,953)	(6,113)	(4,464)	**(10,576)**
31 dekabr 2017-ci il tarixinə balans dəyəri	**1,821**	**4,115**	**4,847**	**10,783**	**20,667**	**31,460**
Əlavələr	48,660	14,988	**-**	63,649	46,431	**110,080**
Silinmələr	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Amortizasiya ayırmaları	(5,928)	(1,905)	(969)	(8,802)	(5,163)	**(13,965)**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	**44,554**	**17,198**	**3,878**	**65,630**	**61,945**	**127,575**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə dəyər	51,577	22,168	6,800	80,545	71,572	**152,117**
Yığılmış amortizasiya	(7,023)	(4,970)	(2,922)	(14,915)	(9,627)	**(24,542)**
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri	**44,554**	**17,198**	**3,878**	**65,630**	**61,945**	**127,575**

31 dekabr 2018-ci il tarixində avadanlıqlar və qeyri-maddi aktivlərin hər bir kateqoriyasının balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixində avadanlıqlar və qeyri maddi aktivlərin təxmin edilən ədalətli dəyəri 127,575 AZN (2017: 31,460 AZN) təşkil etmişdir

9. Digər Aktivlər

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018**	**31 dekabr 2017**
Qabaqcadan ödənilmiş xərclər	35,426	11,179
Digər borclularla hesablaşmalar	13,964	9,391
Səhmdarlarla hesablaşmalar	4,146	4,146
Mənfəət vergisi aktivi	340	15,870
İşçilərlə hesablaşmalar	600	-
Cəmi digər aktivlər	**54,476**	**40,586**

10. Müddətli Borc Öhdəlikləri

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018**	**31 dekabr 2017**
Rezident banklar və digər təşkilatlardan borc götürülmüş vəsaitlər:		
- Nikoil Bank ASC	713,060	50,000
- Günay Bank OJSC	542,814	-
- Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu	323,553	199,169
- Kapital Bank ASC	211,050	-
- Paşa Bank ASC	200,200	493,821
- BTB Bank OJSC	159,830	-
- Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi	77,810	508,653
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	14,598	10,419
Səhmdarların borc vəsaitləri	-	-
Səhmdarların borc vəsaitləri üzrə hesablanmış ödəniləcək faizlər	-	-
Cəmi müddətli borc öhdəlikləri	**2,242,915**	**1,262,062**

05 Mart 2015-ci il tarixində Təşkilat ilə Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi arasında 432,000 AZN məbləğində kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər Azərbaycan Respublikasının kiçik və orta sahibkarlığa dəstək üçün illik faiz dərəcəsi 2% olmaqla Təşkilata verilmişdir.

06 iyul 2017-ci il tarixində Təşkilat ilə Paşa Bank ASC arasında 600,000 AZN məbləğində 05 iyul 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 20% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

14 noyabr 2017-ci il tarixində Təşkilat ilə Nikoil Bank ASC arasında 500,000 AZN məbləğində 14 mart 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 9.5% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

15 avqust 2018-ci il tarixində Təşkilat ilə Nikoil Bank ASC arasında 300,000 AZN məbləğində 15 avqust 2020-ci il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 18% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

10. Müddətli Borc Öhdəlikləri (Davamı)

18 aprel 2018-ci il tarixində Təşkilat ilə Gunay Bank ASC arasında 150,000 AZN məbləğində 18 oktyabr 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 20% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

15 may 2018-ci il tarixində Təşkilat ilə Gunay Bank ASC arasında 123,000 AZN məbləğində 15 noyabr 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 18% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

3 mart 2018-ci il tarixində Təşkilat ilə Kapital Bank ASC arasında 150,000 AZN məbləğində 2 mart 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 19% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

3 mart 2018-ci il tarixində Təşkilat ilə Kapital Bank ASC arasında 100,000 AZN məbləğində 2 mart 2019-cu il tarixinədək kredit sazişi imzalanmışdır. Bu vəsaitlər illik faiz dərəcəsi 18% olmaqla Təşkilata təqdim edilmişdir.

11. Buraxılmış Borc Qiymətli Kağızları

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018-ci il**	**31 dekabr 2017-ci il**
İstiqrazlar	3,674,300	1,651,686
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	40,615	20,919
Cəmi buraxılmış borc qiymətli kağızları	**3,714,915**	**1,672,605**

2018-ci il ərzində Təşkilat Bakı Fond Birjasında müxtəlif ilkin dərəcələrlə yerləşdirilmiş diskont dəyərində hər biri 500 USD və 500 AZN olmaqla və ödəmə müddəti 1-3 il olan 4398 ədəd (2017: 1,599 ədəd) qiymətli kağızları emissiya etmişdir. Bu borc qiymətli kağızları AZN və USD ilə ifadə edilmişlər, uyğun olaraq 3%-24% və 0%-9% illik faiz dərəcəsinə malik olmuşlar və ödəmə müddəti 2019-cu və 2021-ci illər ərzində olmaqla yerləşdirilmişdir.

2017-ci il ərzində Təşkilat Bakı Fond Birjasında müxtəlif ilkin dərəcələrlə yerləşdirilmiş diskont dəyərində hər biri 500 USD olmaqla və ödəmə müddəti 2-3 il olan 1,599 ədəd (2016: 200 ədəd) qiymətli kağızları emissiya etmişdir. Bu borc qiymətli kağızları AZN və USD ilə ifadə edilmiş, uyğun olaraq 17%-24% və 9%-14% illik faiz dərəcəsinə malik olmuş və ödəmə müddəti 2017-ci və 2019-cu illər olmaqla yerləşdirilmişdir.

12. Digər Öhdəliklər

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018-ci il**	**31 dekabr 2017-ci il**
İşçilərlə olan hesablaşmalar	7,198	120
Dövlət büdcəsi ilə olan hesablaşmalar	6,268	20,977
Digər	3,829	234
Cəmi digər öhdəliklər	**17,295**	**21,331**

13. Nizamnamə Kapitalı

Azərbaycan Manatı ilə	**Nizamnamə Kapitalı**	**Cəmi**
31 dekabr 2017-ci il	**800,000**	**800,000**
31 dekabr 2018-ci il	**800,000**	**800,000**

13. Nizamnamə Kapitalı (Davamı)

07 Dekabr 2017-ci il tarixində Təşkilat öz nizamnamə kapitalını 200,000 AZN artıraraq, 800,000 AZN səviyyəsinə çatdırmışdır.

16 iyun 2010-cu il tarixində Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən Bank olmayan Kredit Təşkilatlarının Prudensial Tənzimlənməsinə dair təsdiq edilmiş qaydalara əsasən Bank olmayan Kredit Təşkilatlarının minimal nizamnamə kapitalı 300 min manatdan aşağı olmamalıdır və hesabat tarixinəTəşkilat bu tələbi tam yerinə yetirir.

14. Faiz Gəlirləri və Xərcləri

Azərbaycan Manatı ilə	**2018-ci il**	**2017-ci il**
Faiz gəlirləri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	1,385,605	798,437
Cəmi faiz gəlirləri	**1,385,605**	**798,437**
Faiz xərcləri		
İstiqrazlar	(369,280)	(211,542)
Borc götürülmüş vəsaitlər	(214,050)	(115,538)
Cəmi faiz xərcləri	**(583,330)**	**(327,080)**
Xalis faiz gəlirləri	**802,275**	**471,357**

15. Haqq və Komissiya Xərcləri

Azərbaycan Manatı ilə	**2018-ci il**	**2017-ci il**
Haqq və komissiya xərcləri:		
Bank xidmət haqqı	(45,333)	(15,400)
Cəmi haqq və komissiya xərcləri	**(45,333)**	**(15,400)**

16. İnzibati və Digər Əməliyyat Xərcləri

Azərbaycan Manatı ilə	**2018-ci il**	**2017-ci il**
İşçilərə sərf olunan xərclər	(230,563)	(190,409)
Audit və peşəkar xidmət xərcləri	(89,181)	(104,948)
İcarə xərcləri	(78,568)	(55,829)
Reklam xərcləri	(66,614)	(19,230)
Ofis ləvazimatı xərcləri	(26,020)	(6,304)
Üzvlük haqqları	(25,935)	-
İl üzrə amortizasiya ayırmaları	(13,965)	(2,544)
Mühafizə xərcləri	(12,463)	(3,935)
Yanacaq xərcləri	(6,520)	(4,735)
Rabitə xərcləri	(4,575)	(3,655)
Kommunal xidmətlər	(4,458)	(3,691)
Cərimələr	(1,521)	(4,747)
Vergilər, mənfəət vergisindən başqa	(581)	(5,734)
Məhkəmə xərcləri	(91)	(647)
Ezamiyyə xərcləri	-	(400)
Cəmi inzibati və digər əməliyyat xərcləri	**(561,075)**	**(406,808)**

İşçilərə sərf olunan xərclərə 44,103 AZN (2017: 34,336 AZN) məbləğində sosial sığorta ödənişləri daxildir.

17. Mənfəət Vergisi

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

Azərbaycan Manatı ilə	**2018-ci il**	**2017-ci il**
Cari vergi xərci	(37,975)	(10,339)
Təxirə salınmış vergi gəliri	2,613	4,451
Cəmi Mənfəət vergisi xərci	**(35,362)**	**(5,887)**

Təşkilatın mənfəətinə 20% dərəcəsində mənfəət vergisi hesablanmışdır.

Təşkilat, vergiləri Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyinə əsasən hazırlanmış vergi hesabatlarına və qeydlərinə əsasən hesablayır və bu hesablamalar Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarından fərqlənə bilər.

Təşkilatda bəzi xərclərin vergi mənfəətindən azaldılmamasına və bəzi gəlirlərin vergidən azad olunmasına görə bəzi daimi vergi fərqləri yaranır.

Təxirə salınmış vergilər maliyyə hesabatlarında göstərilən aktiv və passivlərin qalıq dəyəri ilə onların vergi hesabatındakı qalıq dəyərləri arasındakı müvəqqəti fərqlərin xalis vergi təsirini əks etdirir. 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixinə müvəqqəti fərqlər əsasən gəlir və xərclərin tanınmasındakı fərqlərdən yaranmışdır.

31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə vergi bazasını artıran və azaldan müvəqqəti fərqlər aşağıdakılardır:

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018-ci il**	**31 dekabr 2017-ci il**
Vergi bazasını artıran müvəqqəti fərqlər:		
Digər aktivlər	26,236	-
Ümumi vergi bazasını artıran müvəqqəti fərqlər:	**26,236**	-
Vergiyə cəlb edilən müvəqqəti fərqlər:		
Qeyri-maddi aktivlər	5,716	553
Binalar və avadanlıqlar	10,695	1,893
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	40,658	20,259
Ümumi vergiyə cəlb edilən müvəqqəti fərqlər	**57,069**	**22,705**
Xalis vergi tutulan müvəqqəti fərqlər	**30,833**	**22,705**
Yerli vergi dərəcəsi hesablanan təxirə salınmış vergi öhdəliyi (20%-lə 2018-ci ildə, 20%-lə 2017-ci ildə)	6,167	4,941

17. Mənfəət Vergisi (Davamı)

Mühasibat mənfəəti ilə mənfəət vergisi xərci arasında əlaqə 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərinə aşağıdakı kimi izah edilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**31 dekabr 2018-ci il**	**31 dekabr 2017-ci il**
Vergidən əvvəlki mənfəət	176,513	41,811
Vergi bazası	20%	20%
Vergi bazasına uyğun hesablanmış vergi xərci	(35,303)	(8,362)
Vergi bazasına təsir edən digər daimi fərqlər	(59)	2,474
Mənfəət vergisi xərci	**(35,362)**	**(5,888)**
Cari mənfəət vergisi xərci	(37,975)	(10,339)
Təxirə salınmış vergi aktivində dəyişikliklər	2,613	4,451
Mənfəət vergisi xərci	**(35,362)**	**(5,888)**

	31 dekabr 2018-ci il	**31 dekabr 2017-ci il**
İlin əvvəlinə təxirə salınmış vergi aktivi	4,941	490
Təxirə salınmış vergi gəliri	2,613	4,451
İlin sonuna təxirə salınmış vergi aktivi	**7,554**	**4,941**

18. Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi

Təşkilat daxilində risklərin idarə edilməsi maliyyə (kredit, bazar, coğrafi, valyuta, likvidlik və faiz dərəcəsi riskləri), əməliyyat və hüquqi risklər ilə əlaqədar həyata keçirilir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədi risk limitlərinin müəyyən edilməsi və bu limitlərə riayət edilməsidir. Əməliyyat və hüquqi risklərin idarə edilməsində məqsəd bu risklərin azaldılması üçün nəzərdə tutulan daxili qayda və prosedurlara müvafiq qaydada riayət edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Kredit riski. Maliyyə aləti üzrə əməliyyat aparan bir tərəf öz öhdəliyini yerinə yetirməməsi nəticəsində digər tərəfə maliyyə zərəri vurduqda, Təşkilat kredit riskinə məruz qalır. Kredit riski Təşkilatın qarşı tərəflərlə həyata keçirdiyi kredit və digər əməliyyatlar nəticəsində ortaya çıxır ki, bu da maliyyə aktivlərinin yaranmasına gətirib çıxarır.

Təşkilatın İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənmiş Kredit Siyasətinə uyğun olaraq mümkün kredit risklərinin diversifikasiyasını və azaldılmasını təmin etmək üçün kredit portfeli üzrə bəzi limitlər müəyyən edilmişdir.

Bu limitlər aşağıda göstərilir:

1. Biznes və istehlak kreditləri portfeli üzrə limitlər;
2. İqtisadi sektorlar üzrə limitlər;
3. Regionlar üzrə limitlər;
4. Konsentrasiya limitləri; və
5. Təminatın növü üzrə limitlər.

18. Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (Davamı)

Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti hər rüb limitləri müəyyən edir və onları nəzərdən keçirir. Bazar şəraitində əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verdiyi təqdirdə həmin limitlərə yenidən baxıla bilər. Limitlərin dəyişməsi ilə bağlı təklif əvvəlcə Kredit Komitəsi, sonra isə İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənir.

Kredit Əməliyyatları və Hesabatı Departamenti müntəzəm olaraq bütün limitlərə riayət edilməsinə nəzarət edir və bəzi limitlər (bir borcalan və ya bir-biri ilə əlaqədar borcalanlar qrupuna verilmiş kreditlərin maksimum məbləği və əlaqəli tərəflərə verilmiş kreditlərin maksimum məbləği) hər hansı yeni kreditin verilməsindən əvvəl yoxlanılır.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı ölkədə fəaliyyət göstərən bütün maliyyə təşkilatları tərəfindən riayət edilməsi məcburi hesab olunan bəzi limitlər müəyyən edir və bu limitlərə müntəzəm olaraq nəzarət edir.

Kredit risklərinin idarə edilməsi Təşkilatın əməliyyatlarının tərkib hissəsidir. Risklərin idarə edilməsi funksiyası kreditlərin verilməsi və təsdiqlənməsindən onun geri qaytarılmasınadək baş verən kredit prosesinin bütün mərhələlərini əhatə edir. Təşkilatın Risklərin İdarə Edilməsi Komitəsi və Kredit Komitəsi müntəzəm olaraq yığışır və ən azı ayda bir dəfə İdarəetmə Komitəsinə hesabat verir. Bu komitələr, ARMB-nin İdarə Heyəti tərəfindən 29 dekabr 2004-cü il tarixində təsdiqlənmiş Risklərin İdarə Edilməsi Standartları və Prosedurları, aktivlərin təsnifləşdirilməsi və aktivlərin idarə edilməsi üzrə Təşkilatın daxili siyasətinə uyğun olaraq risklərin maksimum səviyyəsi ilə bağlı vəzifələri və təlimatları aydın şəkildə müəyyən etmişdir.

ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartları və Prosedurlarına əsasən risklərin idarə edilməsi prosesinə onların müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi yolu ilə risklərə nəzarət edilməsi və azaldılması, bu cür risklərlə bağlı hesabatların hazırlanması (məsələn, Rəhbərlik, komitələr və risklərin idarə edilməsi üzrə mütəxəssislər tərəfindən) və Rəhbərlik tərəfindən risk limitlərinin qəbul edilməsi aid edilir.

Risklərin idarə edilməsi funksiyasının əsas məqsədləri aşağıda göstərilir. ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartlarına görə risklərin idarə edilməsi infrastrukturu və bankların üzləşdiyi risklər kənar mütəxəssis və ya auditor tərəfindən ən azı ildə bir dəfə qiymətləndirilməlidir. Ümumiyyətlə, ARMB-nin müəyyən etdiyi standartlarda konkret kəmiyyət limitləri və ya standartlar nəzərdə tutulmasa da, Təşkilat tərəfindən risklərin qiymətləndirilməsi üzrə müvafiq metodologiyanın qəbul edilməsi tələb olunur.

Təşkilatdə risklərin idarə edilməsi funksiyası Təşkilatın Müşahidə Şurası və bütün əməkdaşlarının vəzifə və səlahiyyətlərinin ümumi strukturuna daxildir.

Bu funksiya aşağıdakıların müəyyən edilməsini tələb edir: (i) risklərin idarə edilməsi funksiyası çərçivəsində nəzarət edilən risklərin həcmi və ya səviyyəsi, (ii) Təşkilatın daxili strukturunda risklərin idarə edilməsi funksiyasının yerinə yetirilməsinə görə məsul olan işçinin vəzifəsi və (iii) risklərlə bağlı məlumatların qiymətləndirilməsi metodologiyası, müvafiq hesabatların hazırlanması və bu cür risklərə nəzarət edilməsi (risk limitlərinin müəyyən edilməsi) və qərarların qəbul edilməsi prosesində bu cür məlumatların nəzərə alınması.

ARMB-nin müəyyən etdiyi Risklərin İdarə Edilməsi Standartlarında kredit risklərinin xarakteri, eləcə də onların müəyyən edilməsi və qiymətləndirilməsi metodologiyası əks etdirilir. Bundan əlavə, Standartlarda Təşkilatın Müşahidə Şurası tərəfindən aşağıdakı risk limitlərinin qəbul edilməsi nəzərdə tutulur: kapital riski, bazar riski, kredit riski və konsentrasiya riski üzrə limitlər.

Təşkilat məruz qaldığı kredit riskinə bir borcalan, eləcə də coğrafi və ya fəaliyyət seqmentləri üzrə limitlər müəyyən etməklə nəzarət edir. Bu cür risklərə Kredit Komitəsi kimi Təşkilatın müvafiq bölmələri tərəfindən gündəlik nəzarət olunur. Bu cür risklərə həmçinin İdarəetmə Komitəsi tərəfindən hər ay nəzarət olunur və vaxtı keçmiş kreditlərin sayının azaldılması tələb olunduqda, prosedurların təkmilləşdirilməsi məqsədilə il ərzində mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir. Kredit riski səviyyəsinin məhsul, borcalan və sənaye sahələri üzrə limitləri müntəzəm olaraq Rəhbərlik tərəfindən təsdiqlənir.

18. Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (Davamı)

Bir borcalan, o cümlədən banklar və broker şirkətlərinin məruz qaldığı kredit riski əlavə olaraq balans və balansdankənar riskləri əhatə edən ARMB-nin normativ sub-limitləri vasitəsilə, eləcə də gün ərzində forvard valyuta müqavilələri kimi ticarət vasitələri üzrə risk limitlərini ötürməklə məhdudlaşdırılır. Qəbul edilə bilən risk səviyyəsi üzrə limitlərə faktiki olaraq hər gün nəzarət edilir.

Təşkilatın kredit siyasəti kreditlərin verilməsi prosesinə cəlb olunan Təşkilatın hər bir əməkdaşının vəzifə və səlahiyyətlərini tənzimləyir, eləcə də kreditlərin verilməsi limitlərini, kreditlərə nəzarət qaydalarını, Təşkilatın tətbiq etdiyi reytinq sisteminin prinsiplərini və kreditlərin verilməsi prosedurlarını müəyyən edir.

Kreditin təsdiqlənməsi proseduru və səlahiyyətlərin müəyyən edilməsi. Kreditin təsdiqlənməsi prosesi Təşkilatın Kredit Siyasətində nəzərdə tutulan prosedurlara uyğun olaraq həyata keçirilir. Kreditin təsdiqlənməsi səlahiyyətləri hər bir biznes vahidi üzrə Təşkilatın Rəhbərliyi tərəfindən təsdiqlənmiş limitlər çərçivəsində müəyyən edilir.

Kreditlərin təsdiqlənməsi üzrə səlahiyyətlər.Kreditlərin verilməsindən əvvəl Təşkilat, potensial borcalanların ətraflı qiymətləndirilməsini aparır. Bu təhlil potensial borcalanın maliyyə vəziyyətinə, bazardakı mövqeyinə, kreditin təminatı üçün qoyulmuş girovun növünə və dəyərinə, eləcə də kredit tarixçəsinə əsaslanır.

Kreditlər üzrə monitorinq borcalan üzrə Təşkilatın daxili risk reytinqini nəzərə alaraq, kreditin ümumi müddəti ərzində müntəzəm şəkildə aparılır. Bir çox hallarda planlaşdırılmış monitorinq hər rüb aparılır. Kreditin vaxtı keçdikdə, borcalana on gün ərzində bildiriş göndərilir.

Borcalan krediti ödəyə bilmədikdə 30 gün ərzində ikinci bildiriş göndərilir. Kreditlərin böyük hissəsi üzrə faiz ödənişləri hər ay aparıldığına görə, bu Təşkilata borcalanın maliyyə vəziyyətinə dair əlavə məlumat əldə etmək imkanı verir. Ödənişlərin vaxtı gecikdirildiyi halda, Kredit Komitəsi tərəfindən əlavə monitorinq keçirilir. Həmin Şöbə Təşkilatın aktivlərinin təhlükəsizliyi və mümkün kredit riskləri və zərərlərin azaldılmasını təmin etmək məqsədilə, bütün kredit növləri üzrə monitorinq aparır və monitorinqin nəticələrinə dair xüsusi hesabat hazırlayaraq onu Təşkilatın Kredit Komitəsinə təqdim edir. Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər istisna olmaqla, Təşkilatın bütün kreditlər üçün zəmanətlər və müxtəlif girov növləri (daşınmaz əmlak, əsas vəsaitlər, dövriyyədə olan mallar, qiymətli kağızlar və s.) şəklində təminat alınmasını nəzərdə tutur. Girovun qiymətləndirilməsi müstəqil peşəkar şirkət tərəfindən aparılır.

Bazar riski.Təşkilat bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan (a) valyuta (b) faiz dərəcəsi və (c) pay alətləri üzrə açıq mövqelər ilə əlaqədar bazar risklərinə məruz qalır. Bazar risklərinin idarə edilməsində Təşkilatın məqsədi valyuta məzənnələri və faiz dərəcələrindəki mənfi dəyişikliklərə görə Təşkilatın məruz qala biləcək açıq bazar mövqeləri üzrə mümkün zərər məbləğlərinin məhdudlaşdırılması və azaldılmasından ibarətdir. İdarəetmə Komitəsi qəbul edilə bilən risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir. Bu limitlər ARMB-nin Açıq Valyuta Mövqeyi Limitlərinin Müəyyən Edilməsi və Tənzimlənməsi Qaydalarına uyğun olaraq müəyyən edilir. Təşkilatın hər-hansı bir valyuta üzrə açıq valyuta mövqeyi Təşkilatın məcmu kapitalının 10.0 faizindən, bütün xarici valyutalar üzrə isə 15.0 faizindən artıq olmamalıdır. Təşkilat, ehtiyac yarandıqda ARMB-nin müəyyən etdiyi limitlərdən daha sərt limitlər müəyyən edə bilər.

Xarici valyuta riski.Təşkilat Azərbaycan manatına qarşı xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar xarici valyuta riskinə məruz qalır. İdarəetmə Komitəsi hər bir valyuta üzrə və ümumilikdə risklərin səviyyəsi ilə əlaqədar günün sonuna, həmçinin bir gün ərzində limitlər müəyyən edir və bu limitlərə gündəlik nəzarət edir.

Təşkilat spekulyativ fəaliyyət və ya hecinq məqsədləri üçün hər hansı derivativ alətlərlə əməliyyat aparmır. Bu cür alətlər Azərbaycan Respublikasında geniş yayılmamışdır.

18. Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (Davamı)

Hesabat dövrünün sonunda Təşkilatın məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

	31 dekabr 2018-ci il			31 dekabr 2017-ci il		
Azərbaycan Manatı ilə	**Pul maliyyə aktivləri**	**Pul maliyyə öhdəlikləri**	**Mövqe**	**Pul maliyyə aktivləri**	**Pul maliyyə öhdəlikləri**	**Mövqe**

AZN	4,951,721	(4,356,569)	595,152	2,467,865	(2,335,088)	132,777
USD	1,842,948	(1,656,531)	186,417	1,243,035	(620,910)	622,125
Cəmi	**6,794,669**	**(6,013,100)**	**781,569**	**3,710,900**	**(2,955,998)**	**754,902**

Yuxarıdakı cədvələ yalnız pul aktivləri və öhdəlikləri daxildir. Təşkilat hesab edir ki, pay alətləri üzrə investisiyalar və qeyri-pul aktivləri əhəmiyyətli valyuta riskinin yaranmasına gətirib çıxarmır.

Valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklər Təşkilatın mənfəət və ya zərərindən başqa, digər kapitalına heç bir təsiri yoxdur. Açıqlama Təşkilatın funksional valyutasından fərqli valyutalarda ifadə olunan pul qalıqları üçün hesablanmışdır. Təşkilat həssaslıq təhlili həyata keçirərkən aşağıdakı mülahizələri irəli sürür:

Həssaslıq təhlili Təşkilatın növbəti illik hesabat dövründə açıqlamalarını təqdim edən dövr ərzində mümkün dəyişikliklərin təsirini göstərir.

Təşkilatbütün mümkün dəyişikliklərin deyil, yalnız müvafiq risk dəyişənlərinin mümkün limitləri çərçivəsində təsirini açıqlayır.

Faiz dərəcəsi riski. Təşkilat bazar faiz dərəcələrinin dəyişməsinin onun maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsiri ilə əlaqədar riskə məruz qalır. Bu cür dəyişikliklər nəticəsində faiz marjaları arta bilər, lakin faiz dərəcələri üzrə gözlənilməyən dəyişikliklər baş verdiyi təqdirdə faiz marjaları həmçinin azala və ya zərərin yaranmasına səbəb ola bilər. İdarəetmə Komitəsi faiz dərəcələrinin dəyişməsinin qəbul edilə bilən səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə hər gün nəzarət edir.

Bu cədvəldə Təşkilatın cəmi maliyyə aktiv və öhdəlikləri müqavilə üzrə faiz dərəcələrinin dəyişməsi tarixlərinə və ya ödəmə tarixlərinə görə (bunlardan hansı daha tez olarsa) təsnifləşdirilir.

Azərbaycan Manatı ilə	**Tələb edilən və ya 1 ay ərzində**	**1-6 ay ərzində**	**6-12 ay ərzində**	**12 ay-5 il ərzində**	**Cəmi**
31 dekabr 2018					
Cəmi maliyə aktivləri	1,961,473	2,263,774	1,404,770	1,164,652	6,794,669
Cəmi maliyə öhdəlikləri	(386,931)	(1,124,417)	(730,374)	(3,771,378)	6,013,100
31 dekabr 2018-ci il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	**1,574,542**	**1,139,357**	**674,396**	**(2,606,726)**	**781,569**
31 dekabr 2017					
Cəmi maliyə aktivləri	766,891	1,228,600	962,557	752,852	**3,710,900**
Cəmi maliyə öhdəlikləri	(252,252)	(720,390)	(389,829)	(1,593,527)	**(2,955,998)**
31 dekabr 2017-ci il tarixinə faiz dərəcələrinə həssaslıq üzrə xalis çatışmazlıq	**514,639**	**508,210**	**572,728**	**(840,675)**	**754,902**

18. Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (Davamı)

Təşkilat öz maliyyə alətləri üzrə faiz dərəcələrinə nəzarət edir. Təşkilatın baş rəhbərliyi tərəfindən təhlil edilmiş hesabatlara əsaslanan faiz dərəcələri aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

İllik %.	**2018-ci il**			**2017-ci il**		
	AZN	**ABŞ dolları**	**Digər**	**AZN**	**ABŞ dolları**	**Digər**
Aktivlər						

İllik %.	2018-ci il			2017-ci il		
	AZN	**ABŞ dolları**	**Digər**	**AZN**	**ABŞ dolları**	**Digər**
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	2%-39%	2%-38%	-	6%-39%	10%-33%	-
Öhdəliklər						
Müddətli borc vəsaitləri	1%-20%	-	-	1%-24%	-	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	3%-24%	0%-9%	-	17%-24%	9%-14%	-

Coğrafi risk. 31 dekabr 2018-ci il tarixində Təşkilatın maliyyə aktiv və öhdəliklərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**Azərbaycan Respublikası**	**İƏİT-yə üzv olan ölkələr**	**Cəmi**
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	737,381	-	737,381
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	6,057,288	-	6,057,288
Cəmi aktivlər	**6,794,669**	**-**	**6,794,669**
Öhdəliklər			
Müddətli borc öhdəlikləri	2,242,915	-	2,242,915
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	3,714,915	-	3,714,915
Mənfəət vergisi öhdəliyi	37,975	-	37,975
Digər öhdəliklər	17,295	-	17,295
Cəmi öhdəliklər	**6,013,100**	**-**	**6,013,100**
Balans üzrə xalis mövqe	**781,569**	**-**	**781,569**

31 dekabr 2017-ci il tarixində Təşkilatın maliyyə aktiv və öhdəliklərinin coğrafi təhlili aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**Azərbaycan Respublikası**	**İƏİT-yə üzv olan ölkələr**	**Cəmi**
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	137,998	-	137,998
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	3,572,902	-	3,572,902
Cəmi aktivlər	**3,710,900**	**-**	**3,710,900**
Öhdəliklər			
Müddətli borc öhdəlikləri	1,262,062	-	1,262,062
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	1,672,605	-	1,672,605
Mənfəət vergisi öhdəliyi	-	-	-
Digər öhdəliklər	21,331	-	21,331
Cəmi öhdəliklər	**2,955,998**	**-**	**2,955,998**
Balans üzrə xalis mövqe	**754,902**	**-**	**754,902**

18. Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (Davamı)

Digər risk konsentrasiyaları. Rəhbərlik, verilmiş kreditlərin ümumi məbləği xalis aktivlərin 10%-dən yuxarı olan borcalanlar haqqında məlumatları əks etdirən hesabatlara əsasən kredit riski üzrə konsentrasiyaya nəzarət edir və bu cür məlumatları açıqlayır. 31 dekabr 2018-ci il tarixində Təşkilatın əhəmiyyətli risk konsentrasiyaları olmamışdır.

Likvidlik riski. Likvidlik riski Təşkilatın maliyyə öhdəliklərindən irəli gələn öhdəliklərin yerinə yetirilməsində Təşkilatın çətinliklərlə üzləşəcəyi riskdir. Buraya depozitlərin geri götürülməsi tələblərinə cavab vermək və faktiki olaraq ödəmə vaxtı çatmış maliyyə alətləri ilə üzrə digər maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün kifayət qədər vəsaitlərin mövcud olması aiddir. Likvidlik riski aktivlər üzrə əməliyyatların yerinə yetirilmə müddətinin öhdəliklər üzrə əməliyyatların ödəmə müddətləri ilə uzlaşmadığı hallarda ortaya çıxır. Təşkilatın Rəhbərliyinin fikrincə aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin və faiz dərəcələrinin uyğunluğu və ya nəzarət olunan uyğunsuzluğu maliyyə təşkilatlarının idarə olunması üçün əsas amillərdir.

Likvidlik risklərinin idarə edilməsi məqsədilə, Təşkilat aktiv/öhdəliklərin idarə edilməsi prosesinin bir hissəsi kimi bankların əməliyyatları üzrə gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə hər gün nəzarət edir.

Təşkilatın likvidlik siyasəti aşağıdakılardan ibarətdir:

- Pul vəsaitləri hərəkətinin proqnozlaşdırılması və müxtəlif vaxt çərçivələrində likvidliyin təmin edilməsi üçün lazımi likvid aktivlərin səviyyəsinin saxlanması;
- Təşkilatın strateji məqsədlərinə uyğun maliyyə planının hazırlanması;
- Müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrinin saxlanması və beləliklə, Təşkilatın ölkədaxili və xarici mənbələrdən borc almaq imkanlarının artırılması;
- Yüksək likvidli və yüksək keyfiyyətli aktivlərin saxlanması;
- Məhsul bazasının vaxt çərçivələrində mövcud maliyyələşdirmə mənbələrinə uyğunlaşdırılması;
- Aktiv və öhdəliklər strukturunun vaxt çərçivələrinədək daimi monitorinqi.

19. Kapitalın idarəedilməsi

Kapitalın idarə olunmasında Təşkilatın məqsədi ARMB-nin kapitalın məbləği ilə bağlı müəyyən etdiyi tələblərə riayət edilməsini, Təşkilatın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin və kapitalın adekvatlıq əmsalının 20% həcmində saxlanılması üçün kifayət qədər kapital bazasının saxlanılmasını təmin etməkdir.

İdarə heyəti hesab edir ki, Təşkilat 2018-ci il üçün xarici bütün normativ tələblərə cavab verir.

20. Şərti Öhdəliklər

***Məhkəmə prosedurları*.** Vaxtaşırı olaraq və adi fəaliyyət gedişində Təşkilata qarşı irəli sürülə biləcək iddialarla əlaqədar, Təşkilatın Rəhbərliyi öz təxminlərinə, eləcə də daxili və kənar peşəkarların məsləhətlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı heç bir əhəmiyyətli zərər baş verməyəcəkdir və müvafiq olaraq hazırkı maliyyə hesabatlarında zərərlərin ödənilməsi üçün hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərhlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Təşkilatın əməliyyatlarına və fəaliyyətinə tətbiq edilən bu cür qanunvericiliyə dair Rəhbərliyin şərhlərinə müvafiq dövlət vergi orqanları tərəfindən etiraz edilə bilər.

Azərbaycan Respublikasında cərəyan edən son hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyi şərh edərkən və vergilərin məbləğini müəyyənləşdirərkən daha sərt mövqe nümayiş etdirə bilər və keçmişdə etiraz edilməyən əməliyyat və fəaliyyətlərə yenidən baxıla bilər. Bunun nəticəsində, Təşkilata qarşı böyük məbləğdə əlavə vergilər, cərimələr və faizlər hesablana bilər. Vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti yoxlanıla bilər. Qanunvericiliklə müəyyən olunmuş xüsusi hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəliklər. 31 dekabr 2018-ci və 2017-ci il tarixlərində Təşkilatın binaları və avadanlıqları ilə əlaqədar kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəlikləri olmamışdır.

21. Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri

Ədalətli dəyər, məcburi satış və ya ləğv etmə halları istisna olmaqla, maraqlı tərəflər arasında cari əməliyyat zamanı maliyyə alətinin mübadilə edilə bildiyi məbləği əks etdirir və ən yaxşı olaraq aktiv bazar qiyməti ilə təsdiqlənir.

Maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri Təşkilat tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından (əgər mövcud olarsa) və müvafiq qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Lakin, təxmin edilən ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün bazar məlumatlarını şərh edərkən peşəkar mülahizələr irəli sürmək tələb

edilir. Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər müşahidə olunmaqdadır, lakin iqtisadi şərtlər maliyyə bazarlarında aktivliyin həcmini məhdudlaşdırmaqda davam edir. Bazar qiymətləri köhnəlmiş ola bilər və ya aşağı qiymətlərlə satışın dəyərini əks etdirə bilər və bu səbəbdən maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini əks etdirməyə bilər. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən Rəhbərlik bütün mövcud bazar məlumatlarından istifadə edir.

Təşkilat müəyyən qiymətləndirmə üsulları ilə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini açıqlamaq üçün aşağıdakı qiymətləndirmə səviyyələrindən istifadə edir:

Səviyyə 1: fəal bazarda alınıb-satılan maliyyə alətlərinin (ictimai satışa çıxarılan törəmələr, ticarət və satıla bilən qiymətli kağızlar və s.) ədalətli dəyəri hesabat dövrünün sonunda bazar qiymətlərinə əsaslanır. Təşkilat tərəfindən saxlanılan maliyyə aktivləri üçün istifadə olunan bazar qiyməti cari təklif qiymətini əks etdirir. Bu alətlər 1-ci səviyyəyə daxil edilir.
Səviyyə 2: fəal bazarda alınıb-satıla bilməyən maliyyə alətlərinin (hesabdan əlavə törəmələr) ədalətli dəyəri müəssisənin təxminlərinə daha az etibar edərək və mümkün qədər müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanan qiymətləndirmə üsullarından istifadə etməklə müəyyən edilir. Ədalətli dəyər aləti tələb olunan bütün əhəmiyyətli müşahidələr mövcuddursa, alət 2-ci səviyyəyə aid edilir.

Səviyyə 3: Bir və ya daha çox əhəmiyyətli amillər müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslana bilmirsə, bu maliyyə aləti 3-cü səviyyəyə aid edilir. Bu hal bazara çıxarılmamış qiymətli kağızlar üçün nəzərdə tutulur

Aşağıdakı cədvəl maliyyə alətlərini ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsilə müəyyən edilən ədalətli dəyərlə təhlil edir:

	31 dekabr 2018-ci il			
Azərbaycan Manatı ilə	**1-ci Səviyyə**	**2-ci Səviyyə**	**3-cü Səviyyə**	**Cəmi**
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	737,381	-	-	**737,381**
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	-	-	6,057,288	**6,057,288**
Cəmi maliyyə aktivləri	**737,381**	-	**6,057,288**	**6,794,669**
Maliyyə öhdəlikləri				
Müddətli borc öhdəlikləri	-	-	2,242,915	**2,242,915**
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	3,714,915	**3,714,915**
Mənfəət vergisi öhdəliyi	-	-	37,975	**37,975**
Digər öhdəliklər	-	-	17,295	**17,295**
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	-	-	**6,013,100**	**6,013,100**

21. Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri (Davamı)

	31 dekabr 2017-ci il			
Azərbaycan Manatı ilə	**1-ci Səviyyə**	**2-ci Səviyyə**	**3-cü Səviyyə**	**Cəmi**
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	137,998	-	-	137,998
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	-	-	3,572,902	3,572,902

Cəmi maliyyə aktivləri	**137,998**	**-**	**3,572,902**	**3,710,900**
Maliyyə öhdəlikləri				
Müddətli borc öhdəlikləri	-	-	1,262,062	1,262,062
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	1,672,605	1,672,605
Mənfəət vergisi öhdəliyi	-	-	-	-
Digər öhdəlikləri	-	-	21,331	21,331
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**-**	**-**	**2,955,998**	**2,955,998**

Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri aşağıda göstərilir:

	2018-ci il		**2017-ci il**	
Azərbaycan Manatı ilə	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**
Maliyyə aktivləri				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	737,381	737,381	137,998	137,998
Müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar	6,057,288	5,751,603	3,572,902	3,358,059
Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alinan maliyyə ativləri	**6,794,669**	**6,488,984**	**3,710,900**	**3,496,057**

	2018-ci il		**2017-ci il**	
Azərbaycan Manatı ilə	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**	**Balans dəyəri**	**Ədalətli dəyər**
Maliyyə öhdəlikləri				
Müddətli borc öhdəlikləri	2,242,915	2,165,221	1,262,062	1,192,273
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	3,714,915	2,725,232	1,672,605	1,233,590
Mənfəət vergisi öhdəliyi	37,975	37,975	-	-
Digər öhdəlikləri	17,295	17,295	21,331	21,331
Amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alinan maliyyə öhdəlikləri	**6,013,100**	**4,945,723**	**2,955,998**	**2,447,194**

21. Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri (Davamı)

Likvid və ya qısa müddətli (üç aydan az) maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin balans dəyərinin onların ədalətli dəyərilə eyni olduğu güman edilir. Müştərilərə verilmiş kreditlər istisna olmaqla Təşkilatın maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri likvid hesab olunur və ya hesabat tarixindən etibarən üç ay ərzində müddətinin tamamlanması gözlənilir.

Müştərilərə verilmiş kreditlərin ədalətli dəyəri ilk analoji maliyyə aktivləri üçün cari bazarda təklif olunan və tanınan faiz dərəcələri müqayisə olunaraq təxmin edilir. 31 dekabr tarixinə mövcud olan kreditlərin əksər hissəsi həmin tarixdə bitən dövrün 12 ayı ərzində və bazar faiz dərəcələrilə verilmişdir, 2017-ci ildə verilən kreditlərin

müqavilə üzrə faiz dərəcələri isə 31 dekabr 2018-ci il tarixinə olan bazar faiz dərəcələrinə yaxın qiymətləndirilir. Belə ki, onların balans dəyəri ədalətli dəyərinə bərabər hesab edilir.

22. Maliyyə Alətlərinin Qiymətləndirmə Kateqoriyaları üzrə Təqdim Edilməsi

BMS 39, *Maliyyə Alətləri: Tanınması və Qiymətləndirilməsi* Standartına uyğun olaraq Təşkilat maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) kreditlər və debitor borcları; (b) satıla bilən maliyyə aktivləri; (c) ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə aktivləri və (d) mənfəət və zərərdə ədalətli dəyərlə əks etdirilən maliyyə aktivləri ("MZƏD"). "Mənfəət və zərərdə ədalətli dəyərlə əks etdirilən maliyyə aktivləri" kateqoriyası iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) ilkin uçot zamanı bu kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər və (ii) satış üçün maliyyə aktivləri.

Bütün maliyyə aktivləri kreditlər və debitor borcları kateqoriyasına aiddir.

Bütün maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş maya dəyərində qeydə alınır.

23. Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar

Tərəfl-ər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar eyni qrupun nəzarəti altında olsun və ya onlardan biri digərinə nəzarət edə bilsin və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər arasındakı münasibətləri nəzərə alarkən həmin münasibətlərin hüquqi formasına deyil, iqtisadi məzmununa diqqət yetirilir.

31 dekabr 2018-ci və 31 dekabr 2017-ci il tarixlərinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2018-ci il		**31 dekabr 2017-ci il**	
Azərbaycan Manatı ilə	**Əlaqəli tərəflərlə olan qalıqlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**	**Əlaqəli tərəflərlə olan qalıqlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**
Buraxılmış borc qiymətli kağızları:		**3,714,915**		**1,672,605**
-səhmdarlar və bank üzərində əhəmiyyətli təsiri və ya birgə nəzarəti olan müəssisələr	361,386		20,159	

31 dekabr 2018 və 31 dekabr 2017-ci il tarixlərində tamamlanan illər üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıda göstərilir:

	31 dekabr 2018-ci il		**31 dekabr 2017-ci il**	
Azərbaycan Manatı ilə	**Əlaqəli şəxlərlə əməliyyatlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**	**Əlaqəli şəxlərlə əməliyyatlar**	**Maliyyə hesabatlarında bu bənd üzrə cəmi məbləğ**
Faiz xərci:		**(583,329)**		**(327,080)**
-səhmdarlar və bank üzərində əhəmiyyətli təsiri və ya birgə nəzarəti olan müəssisələr	(5,868)		(41,115)	

23. Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar (Davamı)

Rəhbərliyə ödənişlər haqqında məlumat aşağıda təqdim edilir:

Azərbaycan Manatı ilə	**2018-ci il**	**2017-ci il**
Əmək haqqı və mükafatlar	111,903	101,108
Cəmi	**111,903**	**101,108**

31 dekabr 2018-ci il tarixinə olan il ərzində, İdarə Heyəti üzvləri və aparıcı rəhbər işçilərin əmək haqları və bonuslardan ibarətdir.

24. Hesabat Dövründən Sonra Baş Vermiş Hadisələr

Hesabat Dövründən Sonra heç bir mühüm hadisə baş verməmişdir.